

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1003

8. SRPNJA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001

**Hrvati iz Srbije
na *Europeadi***

SADRŽAJ

6

Peti Hrvatski iseljenički kongres
Mostari u Mostaru

12

Dr. sc. Dinko Šokčević,
povjesničar i kroatist

**Povijesnim sporovima
treba pristupiti
trezveno**

20

Upitan opstanak voćara u Srijemu
**Niska cijena
i neizvjestan profit**

24

Dužijanca u Bajmaku
**Mala zajednica
koja zna zahvaljivati**

26

Naši gospodarstvenici (CIV.)
**Zaposlene treba
čuvati kao malo
vode na dlanu**

30

Obljetnica HKD-a *Šid*
**Promicanje kulture
Hrvata u Srijemu**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Vaganje

Posljednja istraživanja o stavu građana Srbije prema ulasku u Europsku uniju pokazala su da je većina, u postotcima iskazano 44%, protiv ulaska u EU. Taj svoj stav protivnici europskih integracija pravdaju pritiskom na Srbiju da uvede sankcije Rusiji. I nije to ništa novo, jer se i u ranijim kriznim situacijama, kao što je pitanje statusa Kosova, događalo isto – opadala je podrška građana Srbije europskim integracijama.

I što je tu čudno? Zašto se čuditi kada se kod nas europske integracije percipiraju kao izbor između neovisnog Kosova i Kosova kao dijela teritorija Srbije, između potpore i izdaje Rusije. Zašto se čuditi kada se europske integracije percipiraju kao izbor između izdaje nacionalnih interesa i nedvosmislene potpore istim tim nacionalnim interesima.

Ne kažem da je Europska unija idealna tvorevina. Ima i ona svojih manjkavosti, loših stvari s kojima se sada već troma briselska administracija ne može nositi. Ali, ako bismo vagali za i protiv, mislim da bi prevagnulo na za.

Kako to izgleda kada prevagne za nije potrebno puno lupati glavu. Dovoljno je, recimo, prijeći granicu i vidjeti kako su europski novci preporodili male hrvatske sredine koje sada imaju novu komunalnu infrastrukturu, uređene domove kulture, turističke objekte, umivene škole, aktivne ljude u lokalnoj zajednici. Sve to uspjele su uraditi lokalne akcijske grupe, kojima je premrežena cijela Hrvatska. Ideje i aktivizam krenuli su iz lokala, ali kako ideje ostaju samo ideje ako nema novaca, novci iz europske kase prigrabljivi su objeručke.

Zašto tako ne bi moglo i kod nas? Za početak, mogle bi se aktivirati lokalne zajednice kako bi se povećao broj lokalnih akcijskih grupa, kojih je sada u Srbiji tek 23. Zašto ih ne bi bilo 46? Za početak.

I to je Europska unija, koja daje potporu ruralnom i regionalnom razvoju. Ali čini se da kod nas to »ne pije vodu«, jer su male lokalne zajednice obesmišljene u potpunosti, pa i izbori za savjete mjesnih zajednica (kojima su ukinute sve ovlasti) postaju stranačko pitanje broj 1. I kako onda dozvoliti da se razvija neka zajednica koja se isključivo vodi interesima ljudi koji tamo žive? Nikako. Zato je najbezbolnije pitanje Europske unije staviti jedino u ravan sudbinskih izbora za ovu ili onu stranu.

Z. V.

Barbalići još uvijek traže pravdu

Četvrt stoljeća je prošlo od kada je radikalna vlast u Zemunu, na čelu s **Vojislavom Šešeljem**, istjerala iz stana obitelj **Barbalić**, pod parolom da »Zemun neće ustaše«, a srpske institucije ozakonile i legitimizirale tu otimačinu, piše dnevni list *Danas*.

Barbalići još uvijek traže pravdu na međunarodnom sudu u Strasbourgu, postupak je pokrenut 2019., kada su sve pravne mogućnosti u Srbiji iscrpljene, kazala je za *Danas* odvjetnica **Jukoma Milena Vasić** koja vodi ovaj slučaj.

»Mi smo se pred našim Ustavnim sudom žalili na povredu prava na imovinu, na povredu prava na pravično suđenje i na suđenje u razumnom roku. Iz tog tužbenog zahtjeva usvojen je samo dio koji se odnosi na razumni rok i Ustavni sud je dodijelio sramnih 600 eura naknade nematerijalne štete, a u ostalom dijelu je odbio tužbu«, navodi Vasić.

Te 1997. godine radikali su, dok je Šešelj bio predsjednik općine Zemun i predsjednik stranke, Barbalićima upali u stan dok je obitelj bila na odmoru i u njega uveli **Ljiljanu Mijoković**, tajnicu Vojislava Šešelja i njenog tada nevjenčanog supruga **Ognjena Mihajlovića**, urednika radikalnog glasila *Zemunske novine* i Šešeljevih knjiga.

Oni su tijekom noći, bez ikakvog dokumenta, provalili u stan i promijenili bravu, a Barbalići kojima su to javili susjedi, kada su se vratili u Beograd, zatekli su zatvorena vrata, dok su stvari iz stana, dragocjenosti i uspomene, zauvijek nestali, odveženi u nepoznatom pravcu.

Iako se obitelj Barbalić tada nadala da će se »greška« brzo ispraviti i da će, kako kaže Ivan Barbalić za *Danas*, u roku od par mjeseci vratiti u svoj stan, to se do danas nije dogodilo.

»Očekujem neki pozitivan pomak u Strasbourgu, jer u slučaju nema ničeg spornog, ni jednog zarez. To je bila

otimačina, nasilni upad u stan, nasilno otuđenje imovine, jednostavno kriminal. Sada, što je sudstvo u Srbiji takvo, to je druga stvar. Također i to što su isti ljudi na vlasti, to narod bira, ne pitamo se ni ja ni vi. Narod ima svake četiri godine šansu i vrti tamo gdje hoće«, kaže Ivan Barbalić govoreći za *Danas*.

Obitelj je nakon izbacivanja iz stana dvije godine, tijekom spora s općinom Zemun, živjela u podstanarskom statusu, vjerujući da će brzo vratiti svoj stan nazad.

»Mislio sam kako će oni koji su bili na vlasti uvidjeti da su napravili griješku, ali očito, to što ja vidim kao grešku, njima je bio plus u karijeri, tako se pokazalo. Radio sam u *Beobanci*, samo je bilo pitanje vremena kada će se zatvoriti, i te 1999. ništa više nije imalo smisla pa sam otišao u Bašku, gdje je otac imao neku staru kuću«, kazao je Barbalić za *Danas*.

Od tada s obitelji živi u Baški na Krku, ali daleko od ljudi s kojima je proveo pola stoljeća kao rođeni Zemunac.

»Što se tiče osjećanja, ne mogu reći da sam sve to preboljeo, jer zapravo nikada sve to što se događa nisam uzimao previše k srcu. Jer su to bila strašna vremena, i u godinama koje su slijedile puno ljudi je ostalo bez života, bez djece, bez roditelja, tako da sam ja to dosta fatalistički prihvatio, kao mali gubitak u odnosu na ono što su drugi doživljavali tih godina«, kazao je Ivan Barbalić.

Ipak, ostaviti dom u 50-oj godini nije bilo lako.

»U Zemunu su svi naši prijatelji. Ja sam se rodio tamo i živio 50 godina. Ja nisam mogao stvarati prijateljstva kada sam došao u Bašku. Ovdje imam veoma bliske ljude, ali ja s njima nisam preživio prvih pedeset godina svog života, sve vezano za moj život je u Zemunu«, zaključio je Ivan u razgovoru za *Danas* i dodao da povremeno na Google mapama pogleda svoj kraj, okolicu stana u kom je odrastao, Zemunski kej.

H. R.

Prosvjed

Povodom slučaja Barbalić, ispred sjedišta Srpske radikalne stranke u Zemunu Žene u crnom, Inicijativa mladih i Pokret za Zemun organizirali su prosvjed 1. srpnja.

Prosvjed je trajao nešto kraće od sat vremena, a sudionike je osiguravala policija. Policija je na početku napravila prsten između demonstranata i nekoliko radikala. Nakon što je došlo do dobacivanja od strane okupljenih radikala, broj pripadnika policije se udvostručio, a prosvjed je okončan bez većih incidenata. Okupljeni radikali nosili su djela Vojislava Šešelja.

FOTO: J. Jovanović/Danas

Izbori završeni, slijedi konstituiranje Narodne skupštine i formiranje Vlade

Od proljeća, do jeseni

»Ostaje da se vidi hoće li Tomislav Žigmanov biti dio vladajuće većine. To bi moglo biti kroz mjesto državnog tajnika ili, čak, i ministra, ako se napravi novi resor koji će se ticati ljudskih i manjinskih prava. To bi značilo da su tri manjine u Vladi, što bi bila posebno dobra poruka za odnose s Hrvatskom«, kazao je izvršni direktor CESID-a Bojan Klačar za Blic

Predsjednik Republičke izborne komisije **Vladimir Dimitrijević** izjavio je u utorak, 6. srpnja, da su parlamentarni izbori završeni.

Naime, na posljednje, peto glasanje, u Velikom Trnovcu nije bilo prigovora čime su okončani parlamentarni izbori održani 3. travnja. Mandat je osvojio predstavnik Koalicije Albanaca Doline **Shaip Kamberi**, te će zahvaljujući tome i albanska nacionalna manjina imati svog zastupnika u Narodnoj skupštini. Na parlamentarnim izborima sudjelovalo je ukupno 19 izbornih lista od kojih je 12 prešlo cenzus.

»Od tih 12 lista sedam čine političke stranke i udruženja građana, a pet su liste manjina. U Parlamentu će biti ukupno 26 političkih stranaka i udruženja građana«, rekao je Dimitrijević.

Od proglašenja konačnih rezultata teče rok od 30 dana za formiranje Skupštine. Kada se konstituiira parlament i verificiraju mandati zastupnika, teče rok od 90 dana za izbor nove Vlade. U tom razdoblju početak će i konzultacije s predsjednikom Srbije za izbor mandataru za sastav nove Vlade. Posljednji rok za formiranje Vlade je početak studenog rekao je Dimitrijević.

Pitanja koje javnost najviše zanima, po pisanju *Blica*, su kadrovska pitanja – tko će biti premijer a tko ministri, kao i što će biti s nekada drugim čovjekom Srpske napredne stranke **Nebojšom Stefanovićem**. Osim toga, tu je i pitanje koje manjinske stranke će činiti vladajuću većinu i biti u Vladi.

Osim vjernog partnera SNS-a, Saveza vojvođanskih Mađara, spominju se još od izborne noći kada je aktualni predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** rekao da će Vlada biti inkluzivna, i predstavnici Bošnjaka, Hrvata i Roma.

Ostalo je međutim nepoznato na koji način će stranke manjina biti predstavljene u vlasti. SVM se izjasnio, kao i u prethodnim razdobljima, da oni žele biti zastupljeni na razini državnih tajnika.

Predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov** u više navrata je u ovom izbornom tromjesečju izjavljivao kako nisu protivni suradnji, ali uz određene uvjete a koji se tiču ostvarivanja njihovih programskih ciljeva kao što su nastavak europskih integracija, vladavima prava, zaštita prava i integracija nacional-

nih manjina, posebno hrvatske, u društvo u Srbiji u svim segmentima.

»Mislim da će dio Vlade biti Stranka pravde i pomirenja i Savez vojvođanskih Mađara i da će oni vrlo vjerojatno dobiti poziciju državnih tajnika. Ostaje da se vidi hoće li Tomislav Žigmanov (Demokratski savez Hrvata u Vojvodini) biti dio vladajuće većine. To bi moglo biti kroz mjesto

državnog tajnika ili čak i ministra ako se napravi novi resor koji će se ticati ljudskih i manjinskih prava. To bi značilo da su tri manjine u Vladi, što bi bila posebno dobra poruka za odnose s Hrvatskom«, kazao je izvršni direktor CESID-a **Bojan Klačar** za *Blic*.

Što se tiče premijera i članova nove Vlade, za mjesto premijera/premijerke među favoritima ističu se aktualna premijerka **Ana Brnabić**, ministar **Siniša Mali**, gradonačelnik Novog Sada **Miloš Vučević** i veleposlanik Srbije u SAD-u **Marko Đurić**, ali, kako navodi *Blic* kladionice su na strani Ane Brnabić.

Bojan Klačar je pak rekao za *Blic* da će se prilikom izbora premijera voditi računa o dvije stvari: »Ići će se na sigurnu kartu, umjesto na kartu iznenađenja. Da to bude netko u koga Vučić ima povjerenja i prihvatljiv za sve struje u SNS. U užem krugu su, kako se meni čini, upravo imena o kojima se pisalo, ali mi nije realan ishod da se iz SAD-a vrati Marko Đurić«.

J. D.

Peti Hrvatski iseljenički kongres

Mostari u Mostaru

Peti Hrvatski iseljenički kongres ugostio je znanstvenike i stručnjake iz cijelog svijeta koji se bave iseljeničkim i migracijskim temama i očuvanjem hrvatskog nacionalnog identiteta, kao i gospodarstvenike, umjetnike, stručnjake svih generacija, te iseljenike i povratnike u domovinu koji su predstavili svoj rad i iskustva

Zajedništvo, riječ je koja se najčešće čula na 5. Hrvatskom iseljeničkom kongresu – *Izazovi i perspektive zajedništva*, koji je od 30. lipnja do 3. srpnja održan u Mostaru. Zajedništvo Hrvata u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, iseljeništvu i europskim zemljama. Okupljanje u Mostaru imalo je i posebnu simboliku jer je Mostar najznačajniji hrvatski grad u Bosni i Hercegovini i upravo je taj grad odabran kao mjesto sagledavanja perspektiva hrvatskog zajedništva. Kongres je organizirao Centar za iseljeništvu u suorganizaciji s još 18 institucija, a sudjelovalo je oko 150 izlagača.

»Iseljenički kongres u Mostaru ima za cilj pokazati hrvatsko zajedništvo širom svijeta, ali i poslati poruku da Hrvati u BiH, u svojoj borbi za opstanak, ne smiju biti sami. Hrvati u BiH suočeni su s problemima i izazovima kako sačuvati svoj nacionalni identitet i ostvariti sva svoja prava koja imaju kao pripadnici konstitutivnih naroda. Zato moramo pokazati da u svojoj borbi za opstanak ne smiju biti sami«, kazao je predsjednik Programskog odbora HIK-a **Marin Sopta** govoreći na otvaranju Kongresa.

Članica Organizacijskoga odbora Kongresa **Tanja Trošelj-Miočević** naglasila je kako se s ovoga skupa želi poslati poruka stvaranja globalnog zajedništva i povezivanja Hrvata na svim razinama.

»Ne samo da je predznak Kongresa iseljeništvu nego nam je želja hrvatskom društvu, još od prvoga kongresa 2014. godine, pokazati važnost hrvatskoga iseljeništvu i ulogu koju može imati u hrvatskom društvu i društvu BiH. Hrvati, ma gdje bili – Srbiji, BiH ili Crnoj Gori trebaju biti povezan narod, a Hrvatska itekako treba skrbiti za njih«, kazala je Miočević.

Demografski sunovrat

Bosna i Hercegovina je stoljećima zamlja u kojoj se prepliću različite kulture i religije, a danas se BiH nalazi između četiri vrlo prepoznatljive tendencije – održavanja statusa quo, federalizacije, unitarizma i secesionizma i zato je potreban unutrašnji dijalog radi mira, jačanja društvenog sklada, ozdravljenja rana iz teške prošlosti, a vjerske zajednice moraju biti moralna vertikala društva, ocjena je nadbiskupa vrhbosanskog i predsjednika Biskupske konferencije BiH mons. dr. sc. **Tome Vukšića**.

»Prema rezultatima posljednjeg popisa stanovništva, u BiH živi samo 15 posto katolika, pravoslavaca je oko 31 posto, a muslimansko stanovništvo je naraslo na više od 51 posto. Apsolutni prioritet je uspostava legalnih društvenih, političkih, kulturnih, vjerskih i gospodarskih pret-

Sveučilište u Mostaru

Svi paneli 5. Iseljeničkog kongresa održani su na Sveučilištu u Mostaru, koje je jedno od osam javnih sveučilišta u Bosni i Hercegovini, ali jedino na kome se nastava odvija na hrvatskom jeziku. Sveučilište čini 10 fakulteta i Akademija likovnih umjetnosti. Ima oko 1.000 nastavnika, 10.000 studenata, od čega je oko 1.500 studenata iz inozemstva. Na sveučilištu je 127 studijskih programa, 13 doktorskih studija, izvodi se više od 650 kolegija, kao i integrirani studij medicine na engleskom i doktorski sudij građevinarstva na engleskom jeziku.

FOTO: borak.info

postavki radi izgradnje trajnoga mira. Zato je potrebna konkretna suradnja svih sastojnica društva, uključujući i one vjerske. Hrvate frustrira podjela na dva entiteta koja je u oba slučaja na njihovu štetu, neriješeno nacionalno pitanje te činjenica da biračku volju naroda obezvrjeđuju izborni zakoni«, kazao je Vukšić.

Prisutnost katolika u BiH bila je u porastu do 1971. godine, od kada je u stalnom opadanju. Istodobno, porast drugih vjerskih zajednica bila je sve veća, pa je broj katolika 1991. godine pao je na 17 posto.

»U BiH je, prema podacima prikupljenim u biskupijama, na kraju 20021. bilo 345.000 katolika«, kazao je nadbiskup Vukšić i istaknuo dva važna faktora koja su uzrok pada broja katolika – negativni prirodni priraštaj i iseljavanje.

»Prirodni priraštaj katolika bio je pozitivan sve do 1996. godine. Te godine ta brojka bila je 1.467, ali se ta brojka smanjivala. Pa ipak, sve do 2001. bila pozitivna. Od tada u kontinuitetu imamo negativnu stopu prirodnog priraštaja i 2021. godine ona je iznosila -3 620. Katolici su nakon preživljene ratne tragedije i početka povratka najbrojniji bili 2003. godine kada ih je bilo 464.820. Od tada njihov broj opada po stopi od 14.000 godišnje. Za desetak godina gubitak je oko 120.000 ili više od 25 posto. Prema izvorima Crkve, 1991. godine u BiH bilo je 760.000 katolika, što znači da je za 30 godine nestalo više od polovice katolika, a time i Hrvata«, kazao je i dodao da je na razini države potrebno uraditi plan obnove, a na lokalnoj razini Hrvati trebaju razvijati svoje ustanove kulture i znanosti.

Domovina je tamo gdje je dobro

Iseljavanje mladih ljudi teško se može zaustaviti i 20 posto onih koji se iseljavaju iz BiH ili Hrvatske iseljava se zato što želi biti dio nekog drugog svijeta, a uvjeta za povratak ljudi iz iseljništva još uvijek nema, smatra predsjednik Hrvatske udruge poslodavaca dr. sc. **Damir Zorić**.

»Bez čvrste uvezanosti u gospodarskom smislu sve drugo što se radi ide u vjetar i ne uspije se ostvariti. Po onoj staroj izreci 'domovina je tamo gdje je dobro', a iako mi volimo svoju domovinu i kad nije dobro, teško je ostvariti život u uvjetima koji nisu dobri. Ono što se može učiniti je da naša zemlja bude atraktivna drugima i da netko Hrvatsku vidi kao prostor gdje želi doći. Tu je problem, tu smo pali. Gdje su radna mjesta za mlade ljude? Nema kapacitete apsorbirati svaku novu generaciju i zato ljudi odlaze. Gospodarstvo mora biti na prvom mjestu, pa sve drugo, a bojim se da je kod nas obrnuto. Moj djed je bio u obitelji s osmero djece, otac u obitelji s četvero, a ja sam u obitelji s dvoje djece, a imam više novca nego što su oni imali. Što nam se to dogodilo«, upitao je Zorić.

Usprkos ovako sumornoj slici, želja organizatora i panelista je da se nakon iseljeničkih kongresa organizira Prvi useljenički kongres. Da bi se to i dogodilo, potrebno je stvoriti uvjete da se ljudi iz iseljništva vrate u Hrvatsku. Ti uvjeti dio su zaključaka i rezolucije 5. Hrvatskog iseljeničkog kongresa. »Naš prvi prijedlog je da potaknemo Vladu Hrvatske da financijski i organizacijski omogući nastajanje digitalne platforme koja bi uvezala poduzetnike hrvatskih korijena diljem svijeta. Druga teza je da visokoškolsko obrazovanje može biti generator razvoja i most povezivanja domovinske i iseljene Hrvatske. U tom smislu potičemo hrvatsku vlast u BiH i Hrvatskoj na razne oblike potpore visokoškolskim ustanovama«, kazao je poduzetnik **Ivić Pašalić**.

Hrvatski iseljenički kongres pozvao je hrvatski državni vrh da zajednički pomogne Hrvatima u BiH, a njih da se masovno odazovu na jesenske opće izbore u Bosni i Hercegovini.

Tijekom trodnevnog rada kroz rasprave u više panela govorilo se o odnosima između iseljništva i domovine, iskušenjima, odnosima u BiH, nastavku trenda iseljavanja, ekonomskim potencijalima, ulozi i djelovanju Crkve. Najzanimljivija izlaganja objavit ćemo u narednim brojevima *Hrvatske riječi*.

Z. V.

Partnerstvo s *Bosutskim nizom*

Na II. Forumu prekograničnih dionika, koji je održan u Gradu Otok u Hrvatskoj, Sporazum o suradnji potpisali su LAG *Bosutski niz* iz Otoka i Europski klaster *Adria Alpe Pannonia* iz Novog Sada. Osim suradnje na zajedničkim projektima, partneri iz Srbije dobit će informacije i smjernice za nove natječajne, budući da je LAG *Bosutski niz* najuspješniji LAG u Hrvatskoj koji je uspješno iskoristio mogućnosti sudjelovanja na raznim natječajima putem kojih su osigurana sredstva za razvoj lokalne zajednice. U sastavu LAG-a *Bosutski niz* nalazi se 11 jedinica lokalne samouprave, koje povezuje rijeka Bosut i na tom području su 24 naselja. Strateški ciljevi ovog LAG-a su razvoj konkurentne poljoprivrede, poboljšanje kvalitete življenja i zaštita okoliša, te razvoj i jačanje kapaciteta, suradnja, te prepoznatljivost područja. Ova lokalna akcijska

grupa osigurala je iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj i proračuna Hrvatske skoro 14 milijuna kuna. Kroz Podmjere 19.2 LAG je osigurao skoro sedam milijuna kuna, dok su podmjere 19.3 i 19.4 u završnim fazama.

Hrvatska ima 54 LAG-a. Rasprostru se na površini od 52.000 četvornih kilometara, što čini 92 posto ukupne površine Hrvatske. Na području LAG-ova živi 2,5 milijuna stanovnika, što čini 57 posto ukupnog stanovništva Hrvatske.

Hrvatski LAG-ovi obuhvaćaju 531 jedinicu lokalne samouprave, što je 95,5 ukupnog broja jedinica lokalne samouprave u Hrvatskoj. Inicijativa za ruralni razvoj LEADER osmišljena je 1991. godine, a ideja Europske komisije bila je sredstva umjesto na pojedinačne projekte novac usmjeriti na projekte strateškog planiranja.

Trenutačno na području EU ima više od 300 LAG-ova, a u proteklom proračunskom razdoblju kroz mjere potpore za LAG-ove je bilo osigurano 9 milijardi eura.

»Lokalne akcijske grupe nositelji su razvoja lokalnih zajednica. Osnivali su ih ljudi u lokalnim sredinama i prije nego što je Hrvatska otvorila EU fondove. Upravo to iskustvo kada nije bilo niti potpore niti novca osnažila je LAG-ove kao nositelje lokalnog razvoja. U Hrvatskoj se ustvari dogodila prava stvar, jer su lokalne akcijske grupe osnovane iz stvarne potrebe. Financijsku potporu dok nisu otvoreni EU fondovi LAG-ovi su tražili iz drugih izvora financiranja, što je preporuka sada za Srbiju i BiH. Nema potrebe da prilazite trnovit put, jer možete koristiti naša iskustva«, kazala je glavna tajnica LEADER mreže Hrvatske **Bojana Markotić-Krstinić** na Forumu kome su nazočili predstavnici LAG-ova i udruga iz Hrvatske, Srbije i BiH.

Krstinić je istaknula kako su LAG-ovi u Hrvatskoj u početku mogli samo kopirati mjere koje je provodila država, ali su se uspjeli izboriti i za druge mjere važne za njihove lokalne zajednice.

Nakon potpisivanja sporazuma o suradnji, sudionici Forumu posjetili su Bioekološko-edukacijski centar Virovi. Centar je izgrađen sredstvima EU, koja je sufinancirala projekt s 18,6 milijuna kuna, a Fond za sufinanciranje provedbe EU projekata na regionalnoj i lokalnoj razini dao je 5,7 milijuna kuna. Prijavitelj i nositelj projekta je bio Grad Otok, a partneri Javna ustanova za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Vukovarsko-srijemske županije, Turistička zajednica Vukovarsko-srijemske županije i Udruga za zaštitu prirode i okoliša *Zeleni Osijek*.

Z. V.

Popis stanovništva 2022.

Uskoro natječaj za popisivače

Natječaj za popisivače će biti objavljen 22. srpnja i trajat će do 5. kolovoza, najavila je Ušumović-Davčik * Cilj nam je pridonijeti poticanju nacionalnih zajednica da se izražavaju onako kako se osjećaju u nacionalnom i vjerskom smislu, rekao je Svetislav Milanković

Popisna komisija grada Subotice održala je konferenciju za tisak 29. lipnja o održavanju popisa stanovništva, kućanstava i stanova 2022. godine, koji će biti održan od 1. do 31. listopada. 2022. godine.

Predsjednica popisnog povjerenstva **Marija Ušumović-Davčik** je rekla kako Grad Subotica poduzima aktivnosti propisane Zakonom o popisu stanovništva, a koje se prvenstveno sastoje od organizacijsko-tehničkih poslova i svih drugih zakonom predviđenih poslova tijekom popisa, kao i neposredno po njegovom završetku.

»Ono što je danas bitno naglasiti je da su određene aktivnosti već provedene, a slijede one koje su u rasporedu i koje su i zakonom predviđene. Najvažniji od onih koji su u tijeku jest natječaj za prijavu kandidata za instruktore popisivača, a natječaj je bio otvoren do 3. srpnja. Svi zainteresirani koji su ispunjavali uvjete trebali su se prijaviti putem web aplikacije Republičkog zavoda za statistiku, a ukoliko ispunjavaju uvjete, daljnji koraci će uslijediti nakon aktivnosti na selekciji kandidata. Kandidati koji budu odabrani pohađat će određenu vrstu obuke nakon čega će uslijediti provjera znanja o uspješnosti pohađane obuke. O tome ovisi njihov izbor za dalji rad«, rekla je Ušumović-Davčik.

Za grad Suboticu planiran je izbor 42 instruktora popisivača, plus određeni broj koji će biti uzet kao rezerva, slijedi i natječaj koji će biti raspisan, a odnosi se na prijavu kandidata za same popisivače.

»Taj će natječaj biti objavljen 22. srpnja i trajat će do 5. kolovoza. Mogućnost prijave bit će također samo putem web aplikacije Republičkog zavoda za statistiku. Nakon toga slijedi njihova selekcija i obuka, te provjera znanja. Sam odabir slijedi tek nakon provedenih aktivnosti i provedene provjere znanja. Za grad Suboticu, obzirom na veličinu teritorija i očekivani opseg posla na samom popisu, predviđen je izbor od 282 popisivača, u svakom slučaju određeni broj će biti odabran za rezervu. To su aktivnosti koje su u tijeku ili uskoro dolaze«, najavila je Ušumović-Davčik.

Ona je rekla kako građane »zanimaju ono što je predmet samog popisa, kako i sam zakon kaže, a to je stanovništvo, domaćinstva i stanovi. Tijekom popisa građani će

odgovarati na pitanja popisivača o spolu, državljanstvu, bračnom statusu, broju živorođene djece, ekonomskoj aktivnosti, stupnju obrazovanja, nacionalnosti, materinjem jeziku i vjeri, a bit će im postavljena i pitanja imaju li problema u obavljanju svojih svakodnevnih aktivnosti zbog invaliditeta, kao i način putovanja u školu, odnosno na posao ako se radi o radno aktivnom stanovništvu.

»Velika razlika je u načinu na koji se popis provodi, jer će se provoditi putem prijenosnih računala i veliki je naglasak na sigurnosti podataka, tako da građani mogu biti mirni. Obrada podataka je u nadležnosti Republičkog za-

voda za statistiku. Povjerenstvo stoji građanima na raspolaganju za sva pitanja. Popisivači će biti raspoređeni po mjestima stanovanja kako bi se pokrila višejezičnost našeg grada, uzimajući u obzir da popisivači govore jezik naselja na kojem će vršiti popis, jer će oni biti birani upravo po mjestu prebivališta«, istakla je Ušumović-Davčik i pozvala građane da se odazovu natječaju, te da bez straha prime popisivače u svoje domove.

Član popisne komisije grada Subotice u ime hrvatske zajednice **Svetislav Milanković** se također obratio novinarima na press konferenciji rekavši:

»Povjerenstvo čine i predstavnici različitih nacionalnih zajednica koje žive na teritoriju Grada Subotice, a koje je formirano kako bi se građani u multietničkim sredinama osjećali ugodnije i sigurnije u svom izjašnjavanju. Cilj nam je pridonijeti poticanju nacionalnih zajednica da se izražavaju onako kako se osjećaju u nacionalnom i vjerskom smislu. Upravo je to namjera našeg prisustva u Popisnoj komisiji grada Subotice. Jako je važno da se što više ljudi javi na natječaje kako bi se javili i ljudi koji govore više jezika kako bi popis bio lakši.

I. U.

Na krajnjem rubu demografske održivosti

Demografska revitalizacija nije moguća ako se ne ulože znatno veći naponi nego do sada u poboljšanju društvenog, političkog i obrazovnog položaja hrvatske manjinske zajednice, ne samo na razini pojedinca nego i na razini kolektiviteta, što, među ostalim, anticipira potpuno slobodno, bez ikakvih pritisaka a osobito posljedica, izjašnjavanje Hrvatima u sljedećem popisu stanovništva u Srbiji koji je najavljen za listopad 2022. godine, ističe dr. sc. Živić

U susret popisu stanovništva koji će u Srbiji biti održani u listopadu ove godine prikazali smo u prethodnih šest nastavaka ovoga serijala demografske promjene i obilježja hrvatskog stanovništva u AP Vojvodini u Srbiji. Tekstovi su pisani na temelju znanstvenog rada dr. sc. **Dražena Živića** *Demografske odrednice održivosti Hrvata u Vojvodini*, koji je objavljen u monografiji *Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini* (Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022.)

Dr. sc. Živić je analizirajući podatke iz dosadašnjih popisa, kao i dostupne podatke vitalne statistike, dao zaokruženu sliku dosadašnjih demografskih promjena i procesa, demografsku bilancu kao i projekciju budućeg demografskog kretanja Hrvata u Vojvodini koja nije niti malo optimistična.

Hrvati »prednjače« u negativnoj demografskoj bilanci

Podsjetimo, Hrvati u Vojvodini, koji čine 81,2% ukupnog hrvatskog stanovništva u Srbiji, se u demografskom smislu nalaze u »dubokoj populacijskoj krizi dugoga trajanja« koja se najjasnije i pokazuje u trendu opće depopulacije, to jest u postojanom i izraženom međupopisnom padu broja pripadnika u kontinuitetu od 1961. godine. Te godine su vojvođanski Hrvati zabilježili maksimum svoje naseljenosti od 145.341 stanovnika. Od tada pa do popisa 2011. godine broj u popisu izjašnjenih Hrvata u Vojvodini smanjen je sa 145.341 na 47.033 osobe ili za 67,6%. To znači da su Hrvati popisani 2011. godine činili svega jednu trećinu svojega broja iz 1961. godine, a prema projekciji, na osnovu do sada utvrđenih demografskih trendova, do 2050. godine će njihov broj biti smanjen čak za 82,8% i iznositi će 25.025 osoba. Na ovako veliki demografski deficit u relativno kratkom razdoblju najviše je

utjecalo brojčano jako iseljavanje, ubrzano demografsko starenje, izrazito nepovoljan politički, manjinski i društveni položaj, etničko protjerivanje 1990-ih, asimilacija, »popisni inženjering«, procesi modernizacije i drugi.

Svi ovi procesi doveli su do toga da vojvođanski Hrvati od 2002. do 2020. »prednjače« u odnosu na sve druge nacionalne/etničke zajednice po opsegu prirodnog smanjenja i formiranja negativne demografske bilance.

Ukratko, u međupopisnom razdoblju 2002. do 2011. rođeno je 3.388 Hrvata a umrlo 11.762 pa je ostvarena prirodna promjena -8.374. Na temelju ostvarenog prirodnog pada i broja popisanih Hrvata 2011. od 56.546 očekivani broj je za 2011. iznosio 48.172, a popisano je 47.033 Hrvata, to jest ostvarena je razlika za -1.139 stanovnika. Ova razlika, ukazuje i na negativan predznak mehaničkog kretanja stanovništva, odnosno dalje iseljavanje. Ipak, ističe dr. sc. Živić, opadajuća bioreprodukcija je ključni element formiranja negativne demografske bilance i jakog demografskog osiromašenja hrvatske manjinske zajednice u Vojvodini.

Na temelju korigirane prirodne promjene za 2011. godinu Hrvati su do kraja 2020. izgubili novih 6.290 stanovnika (živorođene djece je bilo 2.359 a umrlih 8.649 osoba) što je čak 13,4% hrvatskog stanovništva popisanog 2011. godine. To ukazuje da se ukupna demografska depopulacija nastavila i nakon 2011. te se temeljem vrijednosti prirodnog pada broj Hrvata na dan 31. prosinca 2020. može procijeniti na 40.743 stanovnika, navodi dr. sc. Živić, te dodaje kako je realno smanjenje vjerojatno i veće kao posljedica daljeg iseljavanja.

Demografska revitalizacija – težak zadatak za sve

Imajući u vidu dosadašnje demografske trendove i aktualno stanje biološke strukture Hrvata u Vojvodini pro-

Projekcija budućeg razvoja hrvatske manjinske zajednice nije ni malo optimistična. Prema projekciji **Milice Solarević** iz 2017. godine, Hrvati će od zabilježenih 47.033 u 2011. godini do kraja 2050. godine brojati svega 25.025 osoba, odnosno njihov broj će se skoro prepoloviti (za 47% će ih biti manje).

U odnosu na stopu ukupne promjene (odnosno smanjenje broja) drugih nacionalnih skupina to je daleko najviša negativna vrijednost promjene, jer će se, prema procjeni, broj Srba smanjiti za -20,1 %, Mađara za 31,1%, a Slovaka za -35,6%. Ako se ova procjena ostvari, onda bi broj Hrvata sredinom 21. stoljeća pao na manje od petine njihovog broja s početka 1960-ih.

»Smanjivanje opsega fertilnih kontingenata, daljnja redukcija nataliteta i fertiliteta te pad reproduktivnih normi zbog promijenjene strukture i hijerarhije društvenih vrijednosti, napose odnosa prema braku, obitelji i djeci, kasnije stupanje u brak i odgađanje rađanja prvog djeteta, uz jačanje procesa asimilacije mlađeg stanovništva naročito djece iz etnički/nacionalno miješanih brakova, neminovno će dovesti hrvatsku populaciju u Vojvodini na krajnji rub demografske održivosti, što ne bi trebao biti društveno poželjan a još manje prihvatljiv cilj ni Srbiji niti Hrvatskoj kao matičnoj državi vojvođanskih Hrvata«, ističe dr. sc. Dražen Živić.

Na koncu, zaključuje dr. sc., Živić, dubina demografske krize Hrvata u Vojvodini (šire i Srbiji) sugerira vrlo težak zadatak za sve koji se bave pitanjem demografske revitalizacije i očuvanja nacionalnog identiteta hrvatske manjinske zajednice – od institucija Srbije, preko institucija hrvatske zajednice pa do Hrvatske.

Kao prvo, neophodno je razumjeti uzroke dugotrajnih negativnih demografskih trendova. Oni su, ističe dr. sc. Živić, rezultat nepovoljnih demografskih procesa u reprodukciji, migracijama i demografskim strukturama (jako demografsko starenje i nedovoljna razina obrazovanosti), zatim nepovoljnog političkog položaja hrvatske manjine, procesa asimilacije, trendova u promjeni popisnog izjašnjavanja, »bunjevačkog« i »šokačkog« pitanja, politički motiviranog nasilja nad Hrvatima osobito 1990-ih, ali i kasnije, prisilnih migracija i drugih društvenih procesa.

Svi su ovi procesi doveli do toga da su Hrvati među najstarijim stanovništvom Vojvodine, a i među najstarijim populacijama u svijetu danas.

Dr. sc. Živić upozorava da demografska revitalizacija, shvaćena kao usporavanje negativnih demografskih trendova, nije moguća ako se ne uložne znatno veći napor nego do sada u poboljšanje društvenog, političkog i obrazovnog položaja hrvatske manjinske zajednice, ne samo na razini pojedinca nego i na razini kolektiviteta, što, među ostalim, anticipira potpuno slobodno, bez ikakvih pritisaka a osobito posljedica, izjašnjavanje Hrvatima u sljedećem popisu stanovništva u Srbiji koji je najavljen za listopad 2022.

J. D.

Izvor: Dr. sc. Dražen Živić, *Demografske odrednice održivosti Hrvata u Vojvodini*, u: *Demografska i društvena održivost Hrvata u Vojvodini*. Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica, 2022.

Dr. sc. Dinko Šokčević, povjesničar i kroatist

Povijesnim sporovima treba pristupiti trezveno

Intervju vodila: Jasminka Dulić

Naklada *Croatica*, neprofitno poduzeće posvećeno kulturnoj, informativnoj i izdavačkoj djelatnosti koje je utemeljila Hrvatska manjinska samouprava u Mađarskoj, objavila je nedavno kao dvojezično izdanje (na mađarskome i hrvatskome) monografiju *Kratka povijest Hrvata u Mađarskoj (A magyarországi horvátok rövid története)*. Na 9. *Kliofestu*, festivalu povijesti, knjiga je promovirana 17. svibnja u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu u organizaciji Hrvatske matice iseljenika. S istaknutim povjesničarom i kroatistom iz Mađarske dr. sc. **Dinkom Šokčevićem** razgovarali smo o ovoj i svim njegovim knjigama.

► **Kako je nastala ova knjiga? Što je bila Vaša motivacija da je napišete?**

Glavna motivacija za pisanje ove knjige mi je bila činjenica što ne postoji (odnosno do sada nije postojala) sinteza ili kratak pregled povijesti hrvatske manjine u Mađarskoj. Nitko prije mene nije napisao knjigu koja bi obuhvatila prošlost svih hrvatskih subetničkih skupina od zapadne Mađarske, Pomurja, Podravine, Baranje i Bačke, odnosno okolice Budimpešte. Upravo kratka sinteza može pružiti čitatelju one osnovne informacije bez kojih nema nacionalne integracije za jednu tako složenu i zemljopisno međusobno toliko udaljenu manjinsku zajednicu. Jer upravo paralelno prikazivanje njihove prošlosti ukazuje na sličnosti u njihovoj kulturi i na postojanje međusobnih kulturnih i povijesnih veza o kojima su prijašnji autori samo usput pisali ili te činjenice nisu uzimali u obzir, odnosno nisu prepoznali važnost tih veza.

► **Što su glavne sastavnice ove monografije, nova otkrića? Postoji li slična povijesna monografija objavljena u Mađarskoj ili Hrvatskoj?**

Nitko ni u Hrvatskoj nije napisao takav kratak pregled povijesti hrvatske manjine u Mađarskoj. U Hrvatskoj su objavljene velike, stručne monografije o povijesti i kulturi bačkih Hrvata (mislim na radove **Ante Sekulića** i **Roberta Skenderovića**), a o prošlosti i kulturi gradišćanskih Hrvata je objavljeno u Zagrebu iz pera više autora čak nekoliko knjiga proteklih desetljeća. Glavno otkriće knjige je upravo

ta činjenica da su međusobne veze hrvatskih subetničkih skupina i njihovi kontakti sa Zagrebom, a još više sa Slavonijom od početaka njihove nazočnosti na tlu Mađarske (odnosno Ugarske) sve do 1918. bili znatno intenzivniji nego što se do sada mislilo.

► **Nedostaju li radovi, knjige o Hrvatima u Mađarskoj? Koliko se o njima piše u Hrvatskoj a koliko u Mađarskoj i tko ih piše? Jesu li to uglavnom sami Hrvati koji žive u Mađarskoj?**

Ne bih rekao da nedostaju knjige. Stručne monografije o povijesti i kulturi pomurskih, podravskih i bošnjačkih Hrvata iz okolice Pečuha, pa i o šokačkim Hrvatima, objavljene su proteklih desetljeća. Autori su dijelom stručnjaci (mahom etnolozi, ali i povjesničari i lingvisti) hrvatskog podrijetla, ali npr. monografiju o pomurskim Hrvatima je napisala **Edit Kerecsényi**, autorica mađarskog podrijetla, dok je monografiju o podravskim Hrvatima koja je tiskana u dva sveska, napisala grupa mađarskih i domaćih hrvatskih autora, a knjiga o pečuškim bošnjačkim Hrvatima je djelo etnologa **Đure Šarošca**. Također bih istaknuo djelatnost **Živka Mandića**, koji uz knjige s temom povijesne antroponimije publicira i povijesne radove. Također, u posljednje vrijeme objavljeno je nekoliko monografija o pojedinim hrvatskim naseljima u Mađarskoj. Upravo je nedostajao pregled sastavljen na temelju rezultata spomenutih znanstvenih monografija, ali pisan jednostavnijim, čitateljima dostupnim stilom.

► **Koliko ima stereotipa i pogrešnih predodžbi o Hrvatima u Ugarskoj uslijed nedovoljnog poznavanja njihove povijesti? I je li to rezultat samo nepoznavanja povijesti ili i pokušaja asimilacije kroz manipuliranja povijesnim činjenicama?**

Glavni stereotip je, s malo pretjerivanja, da Hrvati u Mađarskoj uopće ne postoje. Spominju ih mađarski izvori, pogotovo od druge polovice 19. stoljeća samo subetničkim imenima, a to nije bezazleno nepoznavanje činjenica nego u doba dualizma, ali i između dva svjetska rata smišljena politika koja je težila potpunom asimilacijom tih hrvatskih subetničkih skupina. Zato se i na popisima stanovništva

Glavno otkriće knjige je upravo ta činjenica da su međusobne veze hrvatskih subetničkih skupina i njihovi kontakti sa Zagrebom, a još više sa Slavonijom od početaka njihove nazočnosti na tlu Mađarske (odnosno Ugarske) sve do 1918. bili znatno intenzivniji nego što se do sada mislilo. Veći dio intelektualaca i u zapadnoj Mađarskoj i u Bačkoj prešao je u Austriju i Jugoslaviju i hrvatska manjina je nakon 1920. praktički skoro sasvim ostala bez osoba koje su »proizvodile« višu kulturu. To je dovelo do zatvorenosti u sebe i sačuvani su samo pučka kultura i folklor

koriste ta subetnička imena protiv čega je subotički **Neven** 30. prosinca 1913. godine u svom uvodniku »Jesmo li mi Egyebek?« prosvjedovao i zalagao se za zajedničko hrvatsko ime tih subetničkih skupina na popisu pučanstva, a to stajalište je obrazložio tako da se ni Nijemci ne bilježe pri popisu kao Švabe, Sasi, Franci, a ni Mađari kao Kumani, Čangovi, Sikuljci... Samo Hrvate evidentiraju pod svakakvim imenima. Nešto promjena sam uočio ipak u međuratnom razdoblju, odnosno primijetio je to kolega **Imre Ress**, da se u drugoj polovici 1930-ih godina, u skladu s politikom **Pála Telekija**, počinje priznavati hrvatski karakter tih subetničkih skupina i od 1939. čak se organiziraju tečajevi hrvatskog standardnog jezika za učitelje (inače tada vrlo malobrojnih) hrvatskih škola u Mađarskoj.

► U knjizi kažete kako »Tvrdnja da je uslijed niske razine intenziteta međuetničkih veza s maticom i međusobnih veza nacionalni identitet pripadnika hrvatske manjine u Mađarskoj prošao razvojnu putanju koja se razlikuje od matice« vrijedi samo za dvadeseto stoljeće i da novija istraživanja sve više dokazuju kako su duhovne vođe ugarskih Hrvata prije 1918. i raspada Austro-Ugarske Monarhije podjednako održavale međusobne odnose i veze s predstavnicima hrvatskog vjerskog, kulturnog pa čak i javnog života, pokušavajući se uključiti u hrvatske nacionalno-integracijske procese. Kako je došlo do prekida odnosa i veza u XX. stoljeću?

Do prekida odnosa, ili teškoća pri održavanju kulturnih, gospodarskih, pa i rodbinskih veza došlo je zbog raspada Austro-Ugarske Monarhije i zbog Trianonskog mirovnog ugovora uslijed čega je državna granica presjekla i gradišćanske Hrvata (podijelila ih je između Austrije i Mađarske), odnosno sve druge skupine je podijelila između Mađarske i Kraljevine SHS. Ta granica u doba komunističkog režima postala je još čvršća i još manje prohodna. Veći dio intelektualaca i u zapadnoj Mađarskoj i u Bačkoj prešao je u Austriju i Jugoslaviju i hrvatska manjina je nakon 1920. praktički skoro sasvim ostala bez osoba koje su »proizvodile« višu kulturu. To je dovelo do zatvorenosti u sebe i sačuvani su samo pučka kultura i folklor. Do ponovnog oživljavanja pisane riječi došlo je tek krajem tridesetih godina, odnosno poslije Drugog svjetskog rata, ali tada u duhu jugoslavenstva.

► U koliko valova i odakle su se sve naseljavali Hrvati u Ugarsku? Odakle su Hrvati u današnjoj Vojvodini? Jesu li Hrvati u današnjoj Vojvodini održavali veze s Hrvatima u današnjoj Mađarskoj. Jeste li se bavili i

Hrvatima u današnjoj Vojvodini (Srbiji) i u kojoj mjeri je ta povijest zajednička i jednima i drugima, a što su razlike?

Bavio sam se njima do godine 1918. kada su veze Hrvata u današnjoj Mađarskoj i današnjoj Vojvodini itekako bile intenzivne i među njima nema razlika. Nisam pratio povijest Hrvata u Jugoslaviji poslije 1918. ne računajući razdoblje Drugog svjetskog rata, kada su te odvojene skupine privremeno bile sjedinjene uslijed mađarske okupacije južnog dijela Bačke. Poslije 1945. njihove povijesne sudbine se dosta razlikuju. Doseljavanje Hrvata u Ugarsku je teklo u više valova od pojave osmanske opasnosti u Bosni i južnoj Hrvatskoj od 15. stoljeća, ali se nastavilo i u doba osmanske okupacije ugarskih i hrvatskih krajeva, ali i poslije oslobođenja od Turaka početkom 18. stoljeća. Dio podravskih Hrvata pak živi u tome kraju najvjerojatnije od sedmog stoljeća, jer i u doba **Arpadovića** i kasnije, i u razdoblju turske okupacije možemo naći dokaze za nazočnost Hrvata u tim naseljima. Naravno, u 17. i 18. stoljeću i tu skupinu osvježavaju novi hrvatski migranti.

► **Koja su bila prijelomna razdoblja za Hrvate u Ugarskoj? U kojim razdobljima su bili najizraženiji asimilacijski procesi?**

Prvo prijelomno razdoblje je doba dualizma, kada se nakon austro-ugarske nagodbe stvara mađarska nacionalna država koja otvoreno teži integracijom, to jest asimilacijom nemađarskih manjina. Doduše, uspjehe je postigla samo na račun manjih narodnosnih skupina, velike mase Slovaka, Srba, Rumunja, praktički nisu uspjeli mađarizirati. Ipak, najbrža je asimilacija hrvatskih subetničkih skupina

što možemo uočiti poslije Drugog svjetskog rata, kada su na papiru manjine imale pravo na školovanje na materinskom jeziku, ali u praksi se nisu poštovala ta prava, jer nije bilo nikakve kulturne autonomije ni civilnih društava, civilnih inicijativa, a veze s matičnim narodom do kraja 1950-ih godina bile su skoro sasvim prekinute, a ni poslije, sve do 1990. godine nisu bile dovoljno jake i intenzivne.

► **Zakon o položaju nacionalnih i etničkih manjina iz 1993. godine stvaranjem sustava manjinskih samouprava predstavljao je prekretnicu u odnosu na mađarsku manjinsku politiku prethodnog stoljeća. Kakva je do tada bila manjinska politika? Što su bile glavne odrednice?**

Već sam spomenuo da je u prethodnim povijesnim razdobljima mađarska politika ili javno ili potajno (u doba socijalizma) težila asimilaciji manjina. Nakon demokratskih promjena

i pogotovo nakon usvajanja zakona o nacionalnim manjinama 1993. godine uistinu dolazi do zaokreta u mađarskoj službenoj politici. Druga je stvar da financijske mogućnosti prvenstveno u početku, prvih petnaestak godina, uopće nisu bile dostatne za intenzivniju djelatnost naših novih ustanova, a još manje za jači nastup protiv asimilacijskih procesa.

► **Pozitivnim preokretom smatrate i činjenicu da se manjine državotvornim čimbenikom smatraju uz očuvanje njihova identiteta. Međutim, kažete, kako se ne smije prešutjeti činjenica da su se ove pozitivne promjene za hrvatsku zajednicu u Mađarskoj dogodile pomalo prekasno, odnosno da je asimilacija već učinila svoje. Mogu li se posljedice jedne asimilacijske politike, a ujedno i prirodnih asimilacijskih procesa, vratiti unazad i poništiti štetne posljedice? Kakve su Vaše prognoze za opstanak hrvatske manjine u Mađarskoj?**

Najteže je zaustaviti jezičnu asimilaciju, jer ona nije posljedica samo nekadašnjeg političkog pritiska ili nasilne asimilacije. Modernizacija, suvremeni način života, odlazak iz hrvatskih sela u velike gradove (naravno, s mađarskom većinom), nedostatak prepoznavanja važnosti hrvatskog jezika kod roditelja, otežani pristup hrvatskim medijima iz Hrvatske i općenito suvremenim sadržajima na hrvatskom jeziku (to danas donekle ublažava postojanje interneta) i mnogi drugi faktori utječu na jačanje procesa gubljenja jezika u manjinskim sredinama. Ipak, u odnosu na popis pučanstva 2001. godine, deset ljeta kasnije, 2011. godine

je povećan broj Hrvata u Mađarskoj, što daje razloga za optimizam da nećemo sasvim nestati.

► **Činjenica je da postoje škole, institucije, Mađarska obilato financira različite aktivnosti, institucije ali koliko se hrvatski jezik još uvijek koristi među Hrvatima?**

Što se tiče ustanova, hrvatska manjina u Mađarskoj je u izgradnji kulturne autonomije u protekla tri desetljeća postigla impozantne rezultate. O obilatim financiranjima aktivnosti zato ne bih govorio, ima zato poteškoća, ali neću se žaliti, pogotovo ne vama, jer znam u kakvoj su situaciji Hrvati u Vojvodini. Među mladima i dalje se smanjuje broj onih koji u međusobnoj komunikaciji redovito koriste hrvatski jezik, ali imam i suprotne, pozitivne primjere. Na primjer, jedan od mojih studenata koga sam upoznao na Katedri za povijest u Pečuhu, podrijetlom je Bunjevac iz Baje, ali kada smo se susreli na fakultetu, nije govorio jezik svojih predaka. Dao sam mu preporuku za stipendiju u Zagreb; jako mu se dopala Hrvatska, poslije je još jedanput tražio i dobio stipendiju, lijepo je naučio hrvatski, u braku je dobio tri sina, svima njima je nadjenulo hrvatsko ime i dao ih je upisati u našu hrvatsku školu u Pečuhu.

► **Bili ste ravnatelj Mađarskoga instituta u Zagrebu. Što je obilježilo to razdoblje u Vašem životu?**

Za vrijeme moga četvrtstoljetnog rada na Hrvatskoj katedri (i na Odsjeku za povijest) u Pečuhu sudjelovao sam u intenzivnoj kulturnoj suradnji između Hrvatske i Mađarske i upoznao veliki broj istaknutih hrvatskih intelektualaca, književnika i likovnih umjetnika, o znanstvenicima da i ne govorim. Osim toga, deset godina sam predavao na Hrvatskim studijima u Zagrebu kao gost predavač, pa me je to skoro predestiniralo da postanem prvi ravnatelj novoo osnovanog Mađarskog kulturnog instituta u Zagrebu. Ovo je bilo jedno vrlo uspješno razdoblje u mom životu. Prvenstveno pri uspješnom posredovanju između mađarske i hrvatske kulture, organiziranjem velikih kulturnih priredaba (ovdje bih istaknuo da sam organizirao partnerski nastup Mađarske na *Varaždinskim baroknim večerima* 2017. godine) i održavanjem znanstvenih skupova, ali i privatno, jer moja sinteza *Povijesti Hrvatske od stoljeća 7. do danas* koju sam 2011. godine kao prvi veliki pregled hrvatske povijesti na mađarskom jeziku objavio u Budimpešti, uspio kod naklade *Durieux* izdati i u Zagrebu, a također sam uspio ostvariti moj davni san: zbirku izabranih pjesama mog omiljenog mađarskog pjesnika **Jánosa Pilinszkyja** je u mom hrvatskom prijevodu objavilo Hrvatsko društvo pisaca 2016. godine.

► **Na čemu sada radite najviše? S kime najviše surađujete u svom znanstvenom radu? Imate li kontakte s povjesničarima u Hrvatskoj, Srbiji?**

Sada sam završio rukopis knjige o povijesti Hrvatskog sabora kao ustanove od 1780. do 1918. godine koju će izdati nakladnička kuća mađarskog parlamenta, ali sam se bavio i mojim užim zavičajem. S jednom mađarskom suautoricom napisali smo monografiju o povijesti crkve svetoga Antuna Padovanskog u Baji koja je bila nekada naša franjevačka, hrvatska župa. S Hrvatskim znanstvenim zavodom smo pak započeli intenzivno istraživanje povijesti

hrvatske manjine u Mađarskoj za planiranu veliku novu monografiju povijesti i kulture mađarskih Hrvata. Kruna moje društvene djelatnosti je pak obnavljanje maškara, pučkog, pokladnog običaja bajske Bunjevacu koju smo 2020. godine oživjeli uz pomoć hrvatskih samouprava Baje i okolnih naselja, odnosno Grada Baje, a nakon jednogodišnje pauze zbog pandemije ove godine smo uspjeli ponoviti.

► **Bavite se u svom znanstvenom radu uglavnom poviješću i kulturom Hrvata u Mađarskoj, kao i vezama Hrvata i Mađara. Koje su glavne odrednice tih veza? Čini se da usprkos višestoljetnoj zajedničkoj državi, odnosi nisu tako dobri kao što bi se dalo očekivati. Koji su tome razlozi? Vidimo na primjer da su odnosi između Srbije i Mađarske »nikad bolji«. Postoje li još uvijek animoziteti, strah i zbog čega ako postoji? Nekoliko puta do sada je u Hrvatskoj bilo reakcija na povijesnu kartu (velike) Mađarske čije se prikazivanje smatra nekom vrstom teritorijalnih aspiracija prema Hrvatskoj?**

Bilo je i u hrvatsko-mađarskim odnosima takvih »medenih mjeseci« koji sada karakteriziraju odnose Budimpešte i Beograda, npr. devedesetih godina prošloga stoljeća, ili uoči ulaska Hrvatske u Europsku uniju kada je mađarska vlada pružala veliku političku i stručnu potporu hrvatskoj vladi. Hrvatsko-mađarski odnosi mogli bi biti bolji, ali npr. 2015. godine su bili gori. Ima oscilacija, ali u podrobnju analizu i političku ocjenu odnosa ne bih ulazio, nisam političar niti politolog. U prva dva desetljeća moje znanstvene karijere bavio sam se nacionalnim stereotipima koje su Hrvati i Mađari u prošlosti stvarali jedni o drugima. Na žalost, takvo stereotipno razmišljanje nije nestalo, često se senzacionalistički i stereotipno pristupa nekim političkim izjavama i pridaje im se puno veće značenje od stvarnoga. To je tako i s kartama Velike Mađarske koje su dio političkog folklora u Mađarskoj, ali to ne znači da Mađarska počinje gomilati trupe na hrvatsko-mađarskoj granici i planira zauzimanje Rijeke. To ne treba tako ozbiljno shvatiti i ne treba praviti histeriju u medijima, jer susjedi smo, upućeni smo jedni na druge, pogotovo u ovoj teškoj situaciji u kojoj se sada nalazi cijela Europa.

► **Drugim riječima jesu li Hrvatska i Mađarska razriješili svoje povijesne sporove? I bi li i Hrvatska i Mađarska mogle imati koristi od intenzivnije suradnje kao i naravno s drugim zemljama srednje i istočne Europe?**

Desetljećima intenzivno radim na povezivanju hrvatskih i mađarskih povjesničara, organizirali smo važne znanstvene skupove. Mislim da je među kolegama nastala vrlo dobra suradnja i stupanj međusobnog razumijevanja, pogotovo među mladim kolegama je zaista velik. Mislim da tim povijesnim sporovima treba pristupiti trezveno i treba pokušati shvatiti razloge i potreban je objektivan pristup i obostrano razumijevanje. Mi ovdje u srednjoj, jugoistočnoj i istočnoj Europi moramo surađivati, to je naš temeljni interes. Ako to shvatimo, onda se možemo riješiti starih sporova.

Hrvati iz Srbije na europskom prvenstvu *Europeada 2022*

Nogometni susret manjinskih zajednica

Reprezentacija Hrvata iz Srbije osvojila je na IV. Europskom nogometnom natjecanju nacionalnih manjina Europe šesto mjesto. Hrvati su bili jedina nacionalna manjina iz Srbije koja je sudjelovala na ovom natjecanju, ali iako su tamo predstavljali Srbiju potpora FSS za sada je izostala

Nogometno natjecanje reprezentacija manjinskih zajednica održano je u Klagenfurtu od 25. lipnja do 3. srpnja. Hrvatska manjina sudjelovala je sa skoro potpuno novom reprezentacijom, jer su od ekipe koja je 2019. godine u Tavankutu odigrala nogometnu utakmicu s reprezentacijom Srba iz Hrvatske i, da podsjetimo pobijedila rezultatom 4:1, bila samo dva nogometaša. Za ovo prvenstvo moralo se osloniti na nove igrače, a šansu su dobili nogometaši iz Bačke i Srijema.

Plasman na šesto mjesto

Za nogometno prvenstvo u Klagenfurtu formirana je potpuno nova reprezentacija, uz četiri mlada igrača. »To su **Luka Dulić** iz Subotice, **Alen Vujić** iz Tavankuta, **Matteo Kujundžić** iz Subotice i najbolji od svih i jedan od najboljih igrača Europeade 2022 **Neven Ivandekić** iz Subotice. Svi nogometaši dali su svoj maksimum kako bi ostvarili naš cilj, a to je bio ulazak u drugi krug natjecanja. Od toga se više nije moglo, jer su prve četiti plasirane reprezentacije po kvaliteti daleko ispred svih ostalih«, kaže nakon povratka iz Klagenfurta glavni koordinator Nogometne reprezentacije Hrvata iz Srbije **Petar Kuntić**.

Prvu utakmicu reprezentacija Hrvata iz Srbije igrala je s manjinom Retoromana iz Švicarske.

»Dobili smo ih s 4:0. Već narednog dana susreli smo s ekipom svih rumunjskih manjina (osim mađarske, koja je sudjelovala kao posebna momčad) i pobijedili ih s 5:1. Nakon dvije pobjede silovito smo ušli u susret s domaćinima, koruškim Slovincima, kojima je

cilj bio osvajanje ovog prvenstva, budući da su samo u infrastrukturu za Europeadu 2022 uložili oko milijun eura, a kompletna manjinska zajednica bila je uključena u pripremu. Povelili smo golom **Vidovića**, imali smo stabilnu igru, što je bio šok za sve prisutne. No, na poluvremenu se dogodilo veliko nevrijeme tako da smo drugo poluvrijeme igrali na terenu koji je bio natopljen vodom. Slovenci su preuzeli igru, išli su iz akcije u akciju i uz naše dvije greške u obrani rezultat je bio 4:1 za koruške Slovence«, kaže Kuntić.

Kao druga ekipa u grupi reprezentacija Hrvata u Srbiji plasirala se u polufinale.

»Dobili smo teškog protivnika, Lužičke Srbe. Iako smo u prvom poluvremenu igrali stabilno i na poluvrijeme otišli s rezultatom 1:1 do kraja utakmice oni su dali dva gola i izgubili smo 3:1. To je bilo dovoljno da uđemo u borbu za peto do osmog mjesto«, kaže Kuntić.

U toj fazi natjecanja prvi susret bio je sa Slovincima iz Italije, a utakmica je završena rezultatom (1:1, neriješen je bio i susret sa Srbima iz Hrvatske (3:3). U posljednjoj utakmici reprezentacija Hrvata iz Srbije pobijedila je Rome iz Mađarske s 2:0, što je bilo dovoljno za šesto mjesto.

»Mislim da je to i bio maksimalni domet naše momčadi, budući da smo izgubili samo od drugoplasirane i trećeplasirane momčadi. Pobjednik ovog natjecanja bila je reprezentacija južnog Tirola, koja je u finalu svladala koruške Slovence sa 1:0. Htio bih istaknuti da smo imali i pomoć dvojice nogometaša iz većinskog naroda koji su na terenu dali maksimum«, kazao je Kuntić.

Bez potpore FSS-a

Kuntić ističe da je reprezentacija i ovoga puta imala potporu **Milana Martinovića** i da nije bilo potpore Hrvatskog nogometnog saveza reprezentacija ne bi ni sudjelovala na ovom natjecanju.

»Pomogla je i Vukovarko-srijemska županija. Uz velika obećanja potporu od Fudbalskog saveza Srbije nismo dobili iako smo mi tamo bili jedina nacionalna manjina iz Srbije, pa se može reći da smo u Klagenfurtu mi bili predstavnici Srbije, jer je tamo bila istaknuta i zastava Srbije. Na ovo prvenstvo putovali smo sa Srbima iz Hrvatske, što se pokazalo ekonomičnijim jer smo išli jednim prije-

Momčad

I. Sabo, A. Vujić, N. Ivandekić, A. Kemenji, D. Oblaković, S. Nović, M. Temunović, S. Miletić, I. Vido-
vić, N. Todorović, R. Rajčanji, L. Dulić, M. Kujundžić,
R. Draganić, M. Savković, M. Erceg.

vozom. Uspostavljene su prijateljske veze s momčadi iz Hrvatske i mislim da je sada zaorana jedna brazda za budućnost. Mi smo imali više uspjeha na sportskom polju, ali oni imaju bolju logistiku, jer su naslonjeni na Srpsko narodno vijeće i ostale institucije srpske manjine u Srbiji, a mi se oslanjamo na sponzore i donatore«, kaže Kuntić.

Europeadu organizira Federalna unija nacionalnih manjina. U Uniji je 98 nacionalnih zajednica, a na ovom prvenstvu sudjelovalo je 20 najspremljenijih reprezentacija. Natjecanje je trajalo sedam dana. Novi prvak *Europeade* 2022 je prvak za 2020. godinu, s obzirom na to da je natjecanje dvije godine odgađano zbog korone. Novo prvenstvo bit će već 2024. godine, jer se svako prvenstvo Europe organizira u godini kada je i Europsko nogometno prvenstvo. Planirano je da prvenstvo bude na granici Njemačke i Danske, a domaćin će biti danska manjina iz Njemačke. Hoće li na tom natjecanju biti i reprezentacija Hrvata iz Srbije ovisit će od financija, kao i mogućnosti nogometaša da putuju na natjecanje.

Z. V.

Pasja vrućina

Meteorološki podaci potkrepljuju činjenicu da je u godini najtopliji mjesec srpanj, kada govorimo i o kanikulama (lat. canikulus dem. od riječi canis pas) to su dani najvećih ljetnih vrućina. Ove ljetne vrućine prate i dvije meteorološke pojave: ljetne oluje s vjetrom, grmljavinom, kišom a često i s tučom, a druga se zove »provala oblaka« bez munja i vjetra, ali zato za kratko vrijeme ogromne količine vode dobijemo iz »nebeskih rezervara«. Rezultat provala oblaka su i stvaranje privremenih vodotokova, izljev manjih ili većih riječica, sve ovisno o općoj konfiguraciji terena.

Ljudi Suboticu doživljavaju kao ravničarski grad koji leži na jednoj ravnoj »ploči« što uopće nije istina. Jedna od najviših točki nalazi se kod naselja Kelebija, a najniža u gradu je početak Paličkog jezera, vjerovali ili ne, na ovoj relativno kratkoj destinaciji od 12 km visinska razlika je 24 m: što odgovara visini standardne sedmokatnice! Zato je u davniini počevši od Kelebijskog jezera nastala jedna bujična bezimena riječica koja je u svom toku usput stvarala mala jezera, bare da bi se ulila u Mali a potom i u Veliki Palić. Svoj tok je nastavila preko Ludoškog jezera da bi se kod Kanjiže ulila u Tisu pod imenom riječica Kireš. Na svojoj kratkoj putanji od nekih 40 km (računam od Kelebijskog jezera) svladava visinsku razliku od skoro 50 m, visina terase na Gradskoj kući! Zašto ovo govorim? Prilikom ljetnih provala oblaka dobijali smo i dobijamo ogromne količine vode koja velikom brzinom napušta naša žitorodna polja i livade kojima sve više nedostaje voda. U davniini nije tako bilo, pa su naši prethodnici problem pokušali riješiti odvođenjem viška vode s teritorija grada otvorenim kanalima, koja je pak zbog svog bogatstva vodama bila prava oaza na Telečkoj visoravni. Tijekom nekoliko vijekova bujičnu riječicu smo »utrpali« u kanalizacijske cijevi, teren nasuli i pretvorili u gradsko građevinsko zemljište, ali ipak prilikom većih provala oblaka riječica se pojavljuje plaveći i centar, kao da kaže: »džabe ste me sakrili, evo tu sam« i pri tome se slatko smješka. Ovo vam pričam, jer sjedim u svojoj radnoj sobi u vrijeme kanikule. Bilo bi dobro da se negdje nađem uz vodu i bućnem se u nju, malo plivam, što je zdravo za nas penzose ali pitam se gdje?

Štrand u centru grada

Naravno, kao svaki danas »stariji gospodin« (nekada, poslije drugog rata »stari drug«) prisjećam se svojih mladih dana kada sam od naše kuće do tramvaja stizao za deset minuta, a poslije pola sata vožnje bio sam na Pali-

ću, da ugodno uživam u ljetnim vrućinama i plivam. Imao sam i alternativno rješenje koje se zvalo kupatilo *Fekete* (Fekete fürdő). Ono je zapravo svojevremeno bilo ritualno kupatilo stanovnika židovske vjeroispovijesti koje se nalazilo uz sinagogu, tu je u dvorištu bila i košer (»vjerski čista«) klanica. U kupatilu je bilo zajedničkih prostorija, ali i posebne sobe s kadama, kasnije je dograđen i jedan pokriven bazen skromnih dimenzija 20x5 m, gdje se moglo i plivati. Istina, na početku je bio dubok pola metra, na kraju dva, ali desetak godina svake nedjelje plivački klub zimi je tu imao svoje treninge. Naravno, ljeti na Paliću. Ljeti je veliko dvorište pored bazena bilo zatravljeno, trava se uredno šišala, postojale su ljuljaške za djecu i bile su postavljene

■ Sigurnost ovih tobogana je meni upitna

ležaljke od drveta gdje ste se mogli sunčati, a kad vam je postalo pretoplo, otišli ste u bazen malo se rashladiti. Tu je radila i plivačka škola za đake osnovce, u okviru sata tjelesnog odgoja svi su morali naučiti plivati. Kasnije (dok sam bio dužnosnik u gradu), ustanovio sam da se kupatilo izgradilo na ostacima srednjovjekovne tvrđave! (imam i fotodokumentaciju). Tadašnji dužnosnici i tzv. zaštitari s tim ostacima nisu željeli imati nikakvu vezu.

Metamorfoza Muškog štranda

Početkom prošlog stoljeća, kada su se spolovi »iz moralnih razloga« odvajali na otvorenim jezerskim kupalištima, postojali su jedan pokraj drugog Muški i Ženski štrand. Poslije Velikog rata Muški štrand je premješten na suprotnu obalu u nekadašnji park. Tu je u jezeru napravljen jedan veliki drveni molo u kojem je bio i »bazen« olimpijskih mjera 50x25 m dubine 2 m, gdje su postojale i tzv. startne kocke. Tu je ljeti trenirao plivački klub, tu su održavana natjecanja i vaterpolo utakmice. Danas se u jezerskoj vodi nitko ne kupava, a na mjestu Muškog štranda godinama se gradi jedan pravi »hohštapleraj« nazvan »Aqua i spa centar« uglavnom vide se razni zavojiti tobogani i »klizališta s vodom« od plastike, koje mogu koristiti samo djeca i mladi; a bazena za plivanje starijih nema ni u tragovima.

Ima li ljudi među migrantima?

Ako vas misli ovih dana ponovno nanese u šumu na Makovoj sedmici, a prije no što nastavite graditi vlastiti stav o pucnjava u subotu i nedjelju, evo jednog test pitanja: smatrate li da su migranti ljudska bića ili je pak riječ o bezličnoj, tamnoputoj čovjekolikoj masi koja je posvuda ista po svom sastavu i svojstvima? Ako vam se, pak, u građenju vlastitog stava misli isprepliću s izjavama ovdašnjih dužnosnika i političara o oružanom sukobu dvije grupe migranata, onda je odgovor jednostavan: ne, migranti nisu ljudi, možda samo malo podsjećaju na njih.

»Već sam ranije upozoravao građane, koji su, nažalost, učinili medvjedu uslugu migrantima i u pojedinim momentima im davali neki vid suradnje, dozvoljavali su im da se odomaće, i to je prešlo u bahatost«, riječi su gradonačelnika **Stevana Bakića** nakon subotnjeg sukoba u kojem je, kao što je poznato, bilo i ranjenih i mrtvih.

Ove riječi, međutim, neodoljivo podsjećaju na znak upozorenja u zoološkim vrtovima: »zabranjeno hraniti životinje«! Ako to ipak činite, to je na vašu vlastitu odgovornost, jer vaša će »suradnja« životinji pomoći da se »odomaći«, a kako je narav zvijeri velika nepoznanica to se lako može pretvoriti u »bahatost« koja na koncu završava s tragičnim posljedicama.

Što uopće znače izrazi »davanje nekog vida suradnje« u procesu »odomaćivanja« migranata? Je li davanje boce vode žednome prvi korak ka njegovom »odomaćivanju«? Je li pružanje informacije ili bilo kakve druge vrste ljudske pomoći stvorenju, pa makar to bio i migrant, »medvjeda usluga« koja će se na kraju sigurno izroditi u bahatost? Ili je možda gradonačelnik u pravu: kada vidiš nešto što liči na migranta, pa bio to i Rom ili osoba pocrnjela na ljetovanju, ti zatvaraj vrata i moli Boga da nepogoda prođe.

Građani, koji su po riječima gradonačelnika odgovorni za obračun dvije grupe kriminalaca, nerijetko u najvećem dijelu upravo to i čine iz opravdanog straha da netko ne strada. Ako vas zanima što o tome misle, eno vam neki od portala gdje se neselektirani nalaze suvisli s nesuvislim komentarima. U kategoriju suvislijih zacijelo bi se mogla svrstati gomila pod zajedničkim pitanjem »a što čini država«, odnosno kakva je njena odgovornost u svemu ovome?

Policija, kao državno tijelo u koje građani u ovakvim situacijama najčešće upiru prstom i od koje odmah s pravom traže zaštitu, izašla je s manje-više predvidljivim priopćenjima: o broju ranjenih, poginulih, privedenih osumnjičenika i... »nitko od naših građana nije ozlijeđen niti su naši građani bili neposredno ugroženi«. Je li netko od ozlijeđenih migranata – poput, recimo, šesnaestogodišnje djevojčice – bio kolateralna žrtva sukoba? To nije naša briga.

Nije naša briga izgleda, i to cijeloga društva, niti nešto mnogo krupnije. Nije briga građana – za koje je već utvrđena odgovornost od »davanja suradnje«, preko »odomaćivanja« do »bahatosti« – niti odgovor na pitanje otkuda mi-

grantima-kriminalcima oružje, otkuda to da se među njima nalaze osobe između 20 i 30 godina »bez ikakvih papira« (Stevan Bakić); kako to da ih, po riječima građana-očevidaca, taksisti sa somborskim registarskim oznakama u velikom broju redovno odvoze do šume na Makovoj sedmici i konačno: ima li sve ovo veze s organiziranim kriminalom (i unosnim poslom, naravno) u koji su uključeni i pripadnici državnih službi?

Umjesto da odgovori na ova pitanja, ministar unutarnjih poslova **Aleksandar Vulin**, pa zašto ne i predsjednik **Aleksandar Vučić** (koji ionako priča o svemu), nabrojanim i nenabrojanim temama bave se, osim građana, i lokalne političke stranke, optužujući, naravno (s pravom), državu za ono što se dogodilo na Makovoj sedmici, ali i cjelokupno stanje kada je riječ o migrantima. Ne želeći nikoga od njih izdvajati, u svojim savjetima kako se to radi u uređenim državama i prozivkama zašto ne i kod nas tako (navode se i razlozi, koji su također vezani za biznis zvani krijumčarenje ljudi), jedna stvar iz njihovih priopćenja kao da je izvještaj s prve crte bojišnice u Ukrajini: naoružani migranti su već osvojili šumu na Makovoj sedmici, a samo je pitanje dana kada će zauzeti i centar grada!

Ako u ovom galimatijasu ružnih događanja bez odgovarajuće reakcije (identificiranja, razoružavanja i hapšenja svih odgovornih u lancu krijumčarenja) i dalje gradite vlastiti stav, a posebno ako ste vjernik/ca, pođite od osnovnog pitanja: je li svaki čovjek rođen na sliku Božiju? Ako je odgovor potvrđan, ni slika o migrantima neće biti ista: ima ih jednostavno zlih, a ima ih i boljih od nas samih. Razvrstavanje žita od kukolja posao je onih koji su za to plaćeni, i ne samo kada je riječ o migrantima. Problem je jedino u tome što ga, namjerno ili ne, ne rade dovoljno dobro, pa se u košmarnim snovima može bitno nekome ovih dana ukazati i **Putinov** lik s istopljenim botoksiranim obrazima zbog izloženosti suncu.

Z. R.

Upitan opstanak voćara u Srijemu

Niska cijena i neizvjestan profit

Emil Lazor

»Velike izvozne tvrtke nas uvjetuju da oni preuzmu voće i izvrše sortiranje. Nude nam 55 dinara za prvu klasu voća. U odnosu na prošlogodišnju cijenu, koja je bila 100 dinara, sada je upola niža. Svjesni smo da ćemo opteretiti domaće tržište, posebno na kvantaškim tržnicama ako ne bude izvoza i cijena breskve bit će znatno niža. Godina će biti izuzetno teška za voćare«, navodi Željko Šerfezi

Voćarstvo je posljednjih godina u Srijemu u velikom porastu, posebno u dijelu srijemskomitrovačke i šidske općine koje gravitiraju prema Fruškoj gori. Jabuke i koštičave voćne vrste (breskva, kajsija, trešnja), uglavnom su zasađene na višem dijelu Fruške gore prema mjestima Berkasovo, Erdeviku, Sotu, Kukujevcima. Do prošle godine voće su izvozili u Rusiju i na tržište Europske unije. Ove godine, zbog rusko-ukrajinskog rata izvoza neće biti, pa se voćari boje prezasićenosti domaćeg tržišta, a time i niske cijene, usprkos tome što će, prema riječima voćara, urod biti izuzetno kvalitetan.

Izvoz je jedini spas

U Staroj Binguli 90 posto stanovništva živi od voćarstva, budući da je zemlja sedma klasa, idealna za uzgoj voća. Selo raspolaže s oko 100 jutara zemljišta pod breskvama,

jabukama, kajsijama, kruškama i šljivama. Kako navode voćari, jedino su početkom godine u kotlinama stradale breskve zbog mraza, dok voće na visinama nije pretrpjelo oštećenja. **Željko Šerfezi** na svojoj zemlji ima četiri hektara zasada bresaka, dva hektara krušaka i oko 70 stabala šljive. U njegovom voćnjaku počela je berba rane sorte breskve, koja je izuzetno dobre kvalitete, ali je upitno kome i po kojoj cijeni će prodati urod.

»Prije tri godine smo mogli direktno izvoziti. Kada smo radili direktan izvoz, zarada je bila dobra. I prošle godine je bilo izvoza i cijena breskve je bila fantastična. Tada je repromaterijal bio jeftiniji, porasle su cijene kemikalija, nafte, gnojiva i pakiranje voća. Velike izvozne tvrtke nas sada uvjetuju da oni preuzmu voće i izvrše sortiranje. Nude nam 55 dinara za prvu klasu voća. U odnosu na prošlogodišnju cijenu, koja je bila 100 dinara, sada je upola niža. Svjesni smo da ćemo, ako ne bude izvoza, opteretiti domaće tržište, posebno na kvantaškim tržnicama, što će onda uvjetovati znatno niže cijene. Godina će biti izuzetno teška za voćare«, navodi Šerfezi.

Hladnjače nisu rješenje

Budući da berba bresaka, ovisno o sortama, traje nekoliko mjeseci, voćari ne vide rješenje ni u skladištenju u hladnjačama.

»To nije rješenje, jer voće ne možemo dugo čuvati. Breskva dolazi sorta za sortom i mora se prodavati. Trenutno na tržnicama ima ranih bresaka. Cijena im varira od 80 do 100 dinara i to je za sada dobro. Kasnija sorta, koja je puno ukusnija i za kojom je veća potražnja, uskoro će dozrijeti i tada će biti problema s prodajom ranih bresaka. Mi voćari

iz Srijema imamo dobru komunikaciju. Pomažemo jedni drugima i dobro funkcioniramo, ali nemamo plan jer je situacija neizvjesna. Imam stalne kupce na kvantaškim tržnicama u Beogradu, Novom Sadu i Šapcu. Tamo ću breskve nositi na prodaju i kako bude drugima, tako će biti i meni. Mislim da će mnogi voćari odustati od daljnje proizvodnje ako ne bude izvoza», kaže Šerfezi i dodaje da će im dodatni problem u branju biti i nedostatak radne snage, budući da je posljednjih godina sve manja zainteresiranost nadničara za taj posao.

Niža cijena, bolja prodaja

Kajsija je ove godine dobro rodila, voćari ne pamte kada je bio toliki urod i kvaliteta. Također je i cijena dobra i kreće se od 50 dinara za preradu do 100 dinara za konzumnu. **Emil Lazor** iz Stare Bingule, osim bresaka, na hektaru zemljišta gaji i kajsije.

»Do prije nekoliko godina kajsiju smo sadili samo u dolinama, ali smo odustali od toga budući da je osjetljiva i da ne podnosi mrazeve. Treba je saditi na višim predjelima gdje

su vjetrovi, gdje je sunčano, jer njoj to pogoduje. Na višim predjelima je kajsija ove godine dobro rodila, čak i prerodila. Mi koji radimo s voćem duži niz godina imamo svoje stalne kupce i nakupce. Njima sam spustio cijenu pa dolaze kod mene i redovno kupuju. I na tržnicama spuštam cijenu, jer je bolje da je prodam po nižoj cijeni po 80 dinara i imam više kupaca nego po 150 dinara koliko traže drugi voćari. Ne pravim razliku između malih i velikih mušterija, popuste dajem i jednima i drugima. Imam svoju hladnjaču i ostatak voća čuvam u hladnjaču i čekam bolju cijenu. Usprkos svim problemima, mislim da ćemo naći neku računicu

i uspjeti opstati u voćarstvu«, kaže Lazor, obrazlažući da je njihovo područje idealno za voćarstvo koje je posljednjih godina u usponu i od kojeg živi cijelo selo.

Ono čemu se voćari nadaju je da će pasti ekstremno visoke temperature i da neće biti vremenskih nepogoda koje bi do berbe mogle ugroziti kvalitetan i dobar urod, posebno u voćnjacima koji nemaju protugradnu mrežu. Što se opstanka tiče, mnogi se nadaju da će uz pomoć proizvodnje povrća, kojom se dodatno bave, uspjeti nadomjestiti gubitke u voćarstvu.

S. D.

Prva generacija odgojitelja na hrvatskom nastavnom jeziku

Što i kamo dalje?

Ovaj smjer se činio kao izvrstan spoj pedagoške struke i medicine koju su željele upisati, te smatraju da će im bogat spektar stečenih vještina pomoći, ne samo u budućem pozivu nego i jednoga dana kao budućim roditeljima

U školskoj 2018./19. godini prvi puta učenicima osmih razreda ponuđena je iznimna prilika za upisivanje smjera medicinska sestra – odgojitelj u Srednjoj medicinskoj školi u Subotici na hrvatskom nastavnom jeziku.

Ovoj su se prilici osobito radovali osmaši koji su već u ranoj dobi osjetili pedagoški poziv. Medicinska sestra-odgojitelj je smjer koji omogućava rad u predškolskoj ustanovi već nakon završenog srednjeg stupnja obrazovanja u jaslenoj skupini djece.

Brojne izvannastavne aktivnosti

Osim općih i medicinskih predmeta, na smjeru medicinska sestra – odgojitelj izučavaju se i stručni predmeti poput odgoja i njege djece, pedijatrije s njegom, kao i glazbeni odgoj djece ranog uzrasta koji u sklopu imaju sate teorije i vježbe. To su metodički tipovi predmeta

gdje učenici upoznaju metode rada s djecom u vrtićima. Iako su posljednje dvije godine bolnica i vrtići bili nedostupni za održavanje prakse, nekolicina profesora se trudila, iako učenici ne mogu otići u vrtić, da vrtić dođe k njima! Tako su se pojedine učenice od samog početka školovanja angažirale i kroz četverogodišnje školovanje sudjelovale u mnogim izvannastavnim aktivnostima. Najidealniji tipovi izvannastavnih aktivnosti za nekoga tko se priprema biti odgojitelj jesu zbarske aktivnosti i dramska sekcija, što je prvi alat koji će im biti potreban u radu s najmlađima. Kroz sve četiri godine u školskom zboru su redovito sudjelovale **Mirela Timar**, Jelena Bašaragin i **Nina Šarčević**.

Od mnogobrojnih aktivnosti posjetili smo vrtić *Mali talenti* i predstavili djeci zanimanje pjevača koji pjevaju u zboru. Svakom posjetu vrtiću smo pažljivo pripremali po jednu dječju, didaktičku i narodnu pjesmu u kojoj su se djeca rado pridruživala slijedeći naše korake, pokrete i

riječi pjesama. Bili smo aktivni sudionici na svim školskim priredbama i obilježavali smo važne školske datume za koje smo u zavisnosti od tipa svečanosti kroz četiri godine uvijek pripremali različit program. Nerijetko smo tijekom nastupa nosili i narodne nošnje. Na Festivalu tradicijskog pjevanja u HKC-u *Bunjevačko kolo* smo iz godine u godinu nastupale kao Ženski vokalni sastav Medicinske škole pripremali različit program kroz koji su se učnice upoznavale s različitim tipovima nošnje i tradicijskih pjesmama koje će im biti od velikog značaja u njihovom daljem pedagoškom radu i koje su osnova svakom dobrom pedagogu koji djecu podučava tradiciji i dječjem folkloru.

Teorija, nadograđena praksom

Kao zbor smo se više puta okušali i u drugim sferama, poput glume. Tako smo snimili kratki film za natjecanje *Krv život znači* u suradnji s Crvenim križem Subotice, gdje smo iz Beograda donijeli drugo mjesto Srednjoj medicinskoj školi. Kao odjel smo nerijetko pripremali i predstave za božićne priredbe, koje su na radost mališana uvijek bile nagrađene osmjesima, pljeskom, pa čak i interakcijom. Zahvala ide i kolegici, profesorici dječje književnosti **Moreni Rendulić**, koja je kroz svoj predmet pružala ogromnu potporu u radu s budućim odgojiteljima. Svaka prilika za nastup je bila od velike važnosti za učenike, jer su tako mogli osjetiti istinsku radost djece i oprobati se u svom budućem pozivu tako što će steći osjećaj kako djeca reagiraju na njih. Kako sati teorije i vježbi ne bi bili besmisleni bez prakse u vrtiću, nerijetko su nam na sate dolazili gosti. Na početku godine smo ugostili specijalisticu strukovnu odgojiteljicu iz vrtića **Marija Petković – Biser Nadu Gabrić**, koja je pripremila mnoštvo Montessori ma-

terijala za radionice i predstavila budućim odgojiteljima čime će se susretati u svakodnevnom radu u Montessori vrtiću. Aktivnosti na tim satima su bile vrlo uspješno realizirane, jer su se učenici, zaboravljajući da oko njih nema male djece, uživali u igru i prevladali sram i neugodnost.

Za kraj školske godine smo ugostili profesoricu klavira u mirovini **Anikó Kiss**, koja je u svom cjeloživotnom radu s djecom pronalazila razne alternativne načine rada kako bi obogatila dječju glazbenu maštu, te je godinama pored toga što je obrazovala izvrsne pijaniste, držala izvanastavnu radionicu *Ritmoland*, čiji je koncept funkcionirao tako da su djeca u komornom sastavu svirala **Orffov** instrumentarij, koji je kombinirala s instrumentima od recikliranih materijala, što je naše odgojitelje vrlo zainteresiralo i začas su se posložili u komorni sastav, gdje je svatko dobrodošao pokazati svoje ritmičke i glazbene sposobnosti.

Nakon završenog školovanja, Mirela, Jelena i Nina ističu da su ovaj smjer namjenski upisale, jer su se često

nalazile u situaciji da su čuvalе mlаde članove obitelji. Prema djeci uvijek imaju pozitivan pristup i osjećaju da su djeca uvijek voljna surаđivati i igrati se s njima. Ovaj smjer se činio kao izvrstan spoj pedagoške struke i medicine koju su željele upisati, te smatraju da će im bogat spektar stečenih vještina pomoći, ne samo u budućem pozivu nego i jednoga dana kao budućim roditeljima. Svoju diplomu planiraju iskoristiti već nakon završene mature tako što će stažirati u predškolskoj ustanovi, a kasnije upisati i Visoku školu strukovnih studija za obrazovanje odgojitelja i trenera u Subotici.

master teoretičarka umjetnosti,
prof. glazbene umjetnosti
Emina Tikvicki

Dužijanica u Bajmaku

Mala zajednica koja zna zahvaljivati

Na svečanim karucama, okićenim žitnim vlačem, došli su i ovogodišnji bandaš i bandašica u bajmačku crkvu sv. Petra i Pavla, zahvaliti Bogu za ovogodišnju žetvu, za kruh svagdanji. Predvoditelj je slavlja **Dužijance**, koja je slavljena 3. srpnja, bandaša **Luku Tumbasa** i bandašicu **Željenu Molnar**, uz malog bandaša **Stefana Lukačevića** i dvije male bandašice **Emu** i **Teu Nović**, dočekale su obitelji i djeca obučeni u bunjevačku narodnu nošnju.

Misno slavlje predvodio je župnik – domaćin vlč. **Robert Erhard** u zajedništvu s gostom mons. dr. **Andrijom Anišićem**, a djeca i mladi aktivno su sudjelovali pjevajući, čitajući i prinoseći darove. Osobito je dojmiv bio prinos darova kada su oni najmlađi, pa sve do bandaša i bandašice prinoseći i zahvaljivali uz prigodan tekst na našoj plodnoj zemlji, na zrnu žita, brašnu, na križu, cvijeću... Bandaš i bandašica su na oltar donijeli i »krunu« ovogodišnje **Dužijance** – sliku od slame koju je izradila **Josefina Skenderović**, a na slici je prikazana Sveta obitelj.

Župnik Erhard, vidno ganut ovim slavljem u prigodnoj homiliji je naglasio kako je očito da čovjeku treba vremena da sazrije, ne samo intelektualno, ne samo u spoznaji, nego mu je potrebno da i svoje osjećaje, svoje korijene započne vrednovati i staviti na svoje mjesto.

»Dirnut sam kada gledam u ovoj našoj bajmačkoj zajednici, prekrasnu dječicu u narodnim hrvatskim, bunjevačkim nošnjama. Oni još za sada nisu ni svjesni koliki su oni znak već sada i koliki će znak oni biti ovome naraštaju, ovoj zajednici i ovome mjestu, gdje god ih Gospodin bude slao po svijetu. Koje je ovo bogatstvo, pripadati zajednici, u jeziku, kulturi u pripadnosti. Pripadati hrvatskom narodu ili bilo kom drugom, ali u ovom slučaju slavimo ono što su naši preci, naši korijeni shvatili. Čovjek daje maksimum od sebe, daje i one talente koje mu je Bog dao, zna posijati, obrađivati zemlju, zna učini što je potrebno, ali ne može dati blagoslov. To može samo Bog.

Možemo sve učiniti, ali hoće li sunce sijati? Hoće li biti kiše? To je dar od Gospodina. To su naši stari već usadili u nas. Da za svako sitno zrno pšenice, ječma i svega ostalog trebamo zahvaliti«.

Bila je ovo prva **Dužijanica** s novim župnikom i ono što se moglo primijetiti i osjetiti jest zajedništvo. Iako hrvatska zajednica u Bajmaku nije velika, lijepi broj djece i obitelji je dao svoj doprinos i ovogodišnjoj **Dužijanci**.

Po riječima vjeroučiteljice i jedne od organizatora bajmačke **Dužijance Mirele Varga**, sve je organizirano kao i prethodnih godina, ali se osjetilo da su prihvaćeni i da imaju podršku župnika.

»Nositelji **Dužijance** koji godinama okupljaju djecu, mlade i obitelji na čišćenje žita, pletenju vijenaca i perlica su **Marija** i **Nikola Petreš**. Iako sada već stari i bolesni, oni su i ove godine dali svoj neizmjeran doprinos. Dva tjedna su dočekivali, ispraćali i pomagali«, kaže skromna Mirela koja je i sama uložila veliki napor u organizaciju.

Također, kako je naglasila, oni koji sudjeluju u pripremi i čišćenju žita, se obično i oblače u nošnju. S Petrešima se i dogovara i tko će biti bandaš i bandašica, a na Petrovo bude njihovo predstavljanje.

Pod misnim slavljem pjevao je župni zbor, pod ravnanjem kantora **Bele Anišića**, a osobito su se istaknula djeca koja su višeglasno pjevala *Blagoslovljena ova zemlja*.

Na nedjeljnim misama (na hrvatskom jeziku) u Bajmaku se okupilo između 50 i 80 vjernika, a ovoga puta priključili su im se i vjernici iz okolnih župa, te iz Novog Sada i Subotice. Misnom slavlju su nazočili i predstavnici UBH **Dužijance** i gradski bandaš **Dominik Skenderović** i bandašica **Katarina Piuković**.

Nakon mise vjernici su se okupili u župi, gdje se odigralo kolo, a navečer je na istome mjestu održana akademija, a potom i *Bandašicino kolo*.

Ž. V.

Foto: UBH **Dužijanica**

5. Zavjetno-zavičajni dan

Važnost susreta

U župi sv. Jurja u Vajskoj 2. srpnja svečanim misnim slavljem i kulturnim programom proslavili smo spomendan Pohoda Blažene Djevice Marije, 5. Zavjetno-zavičajni dan.

Misno slavlje predslavio je **Vinko Cvijin** župnik Uskrsnuća Isusova iz Subotice u koncelebraciji s domaćim župnikom **Goranom Vilovim**. U svojoj homiliji vlč. Vinko istaknuo je važnost i potrebu pohoda.

»Kada čovjek sve izgubi i kada ostane bez ičega, jedino što mu je važno i što mu ostaje jest susret s drugim čovjekom, susret s dragim prijateljem koji će ga utješiti i pružiti mu utjehu i prijateljsku ruku«, rekao je između ostaloga, Cvijin.

Misno slavlje animirao je župni zbor Imena Marijina iz Novog Sada *Laudanti*, župni zbor iz Vajske i zbor *Santa Maria* iz Bača, pod ravnanjem dirigenta i orguljaša **Davida Bertrana**. Poslije mise uslijedila je procesija s Gospinim kipom oko crkve. Župljani su se zavjetovali Gospi da će 2. srpnja na blagdan Pohoda B. D. Marije slaviti svoj zavjetni dan, da nikada više strašno nevrijeme ne pogodi selo kao davnih godina prošlog stoljeća. Zavjetna misa za obje župe, župe sv. Jurja iz Vajske i župe sv. Ilije u Bođanima prikazuje se u Vajskoj.

Nakon mise u crkvenom dvorištu uslijedio je bogati kulturni program, a nastupali su: HKPD **Matija Gubec** iz Tavankuta, KUD **Vesela Šokadija** iz Gundinaca (Hrvatska), dječja dramsko-folklorna sekcija **Antun Sorgg** iz Vajske i Bođana, **Emilija i Valentina** iz Bođana i **Josip Dumendžić Meštar**.

Program je započeo pjesmom *Ostani mi ponosita*, koju je otpjevala **Valentina Kovačev**. U ime ZKVH-a bio je **Tomislav Žigmanov**, iz Pokrajine **Goran Kaurić**, predsjednik općine Bač dr. **Stevo Panić** sa suradnicima, **Ante Rajković**, načelnik općine Andrijaševci sa suradnicima i pročelnik za poljoprivredu

Vukovarsko-srijemske županije **Andrija Matić**.

Tomislav Žigmanov kratko je pozdravio okupljeno mnoštvo i ohrabrio ih da se na popisu stanovništva svoga ne stide nego da se izjasne kao Hrvati. Dr. Stevo Panić zaželio je udruzi još puno godina postojanja, dok se Andrija Matić zahvalio na svemu.

Udruga **Antun Sorgg** ove godine slavi svoj mali, a tako veliki rođendan. Slavi pet godina od osnutka, a isto tako ovo je peti Zavjetno-zavičajni dan. Prije pet godina vlč. Vinko tadašnji župnik podržao je ideju udruge da se zavjetni dan proširi i na zavičajni. Gospođa **Amalija Šimunović** ukratko je nazočne upoznala što je sve udruga postigla i napravila u ovih pet godina, a puno toga je postignuto, puno napravljeno i još su brojni planovi pred njima. Članovi su se još jednom zahvalili vlč. Vinku što je od samih početak bio uz njih, bodrio ih, pomagao da se svaka njihova ideja realizuje, a ponekada je on i sam te ideje proširivao i nadopunjavao. Predsjednik udruge zahvalio se svima što su došli, što podržavaju rad udruge.

Gospodin **Bosiljko Kostić**, koji je nekada živio u Bačkom Novom Selu a sada živi u Novom Sadu, za ovu prigodu je napisao pjesmu o Vajskoj sjetivši se svog djetinstva koje je nekada provodio u ovom mjestu. Članica udruge pročitala je njegovu novonastalu pjesmu.

Poslije kulturnog programa za sve sudionike i goste upriličena je večera u *Šokačkoj kući*, za dobar provod pobrinili su se tamburaši iz KUD-a **Vesela Šokadija** iz Gundinaca.

Manifestacija je organizirana uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise upravu i nacionalne zajednice - nacionalne manjine.

A. Š.

Naši gospodarstvenici (CIV.)

Zaposlene treba čuvati kao malo vode na dlanu

Novosađanka, podrijetlom iz Osijeka, **Indira Popadić** (rođ. **Košutić**), doktorica tehničkih znanosti iz područja inženjerskog menadžmenta, svoje dugotrajno poduzetničko iskustvo pretvorila je u poslovni konzalting. Njezina iskustva i savjete mnogi traže, na što ona odgovara kako neposrednim savjetničkim radom s menadžerima i zaposlenicima, tako i objavljivanjem publikacija – svojevršnih vodiča ka uspjehu u današnjim zamršenim poslovnim mrežama.

Poduzetništvo iz nužde

Prvu tvrtku otvorila je prije točno 30 godina.

»U poduzetništvo sam ušla iz nužde. Nisam mogla naći odgovarajući posao, a i gdje god sam krenula raditi nisam bila zadovoljna organizacijom poslovanja i zaradom. Moja prva tvrtka bavila se veleprodajom i maloprodajom garderobe za djecu i odrasle. Opskrbljivali smo sto butika u Vojvodini, a zastupali 40 dobavljača iz cijele Srbije. Kao i za svaki korak, i za osnivanje ove tvrtke bila je potrebna hrabrost, čvrsta odluka da idemo naprijed, vjera u sebe i vjera u Boga. Ako je vaš stav, kao i moj, da je život radost i Božji blagoslov, ako ste vrijedni i spremni učiti i raditi svaki dan – samo naprijed – uspjeh je siguran«, kaže Indira, no napominje da je svaka prepreka i svaki težak trenutak od nje napravio bolju osobu.

»Majka i ja smo, nakon tragedije 1989. godine, kada je u prometnoj nesreći poginuo moj otac, vrlo brzo uvidjele da su dojučerašnji prijatelji i kumovi na nas zaboravili. Kako smo moja dva brata i ja još bili u srednjoj školi ili studenti, za lokalnog susjeda krznara smo prodavali torbe i kožne jakne. To je bilo iznimno korisno iskustvo – tada sam pobijedila strah i sramotu od toga što će tko reći. Zarada je bila dobra, a moja majka je uspjela koliko-toliko sačuvati financijsku stabilnost obitelji«, kaže naša sugovornica o počecima svojeg posla.

»Dolaskom u Novi Sad 1991. radila sam nekoliko mjeseci u kompanijama *Olušk* i *Š komercu*, koje su se također bavile veleprodajom, da bih se kasnije osnažila i otvorila svoju firmu *Intex NS d.o.o* i *Intex kids* gdje sam radila 20 godina sa 17 stalno zaposlenih žena. Posljednjih osam godina radim kao poslovni konzultant u mojem Centru za poslovnu edukaciju i konzalting. Znanje i iskustvo koje sam stjecala godinama dijelim s mlađim generacijama vrijednih ljudi«, navodi Indira.

Poslovna se strategija, ali i uspjeh u osobnom životu naša sugovornica temelji – mnogim se poduzetnicima može učiniti neobično – na zahvalnosti.

»Zabranjeno je kukanje! Nikada ne trebamo gledati što ne ide, već se trebamo usredotočiti na ono šta može i ono što ide. Mogućnosti i prilike su oko nas, ali ih treba znati prepoznati«, kaže Indira Popadić

»Ako se usredotočite samo na posao, može vam se dogoditi da zaradite veliki novac, a da ostanete sami. Imala sam prigode to vidjeti i to nikako ne bih preporučila. Iznimno je bitno, uz posao, graditi i sebe i svoje odnose s ljudima do kojih vam je stalo. Poslovni uspjeh dolazi kroz osobni rast i razvoj svakog pojedinca«, navodi ona.

Zabranjeno kukanje!

Klijenti naše sugovornice su vlasnici malih i srednjih poduzeća, tvrtke koje obično upošljavaju od 10 do 200 osoba. Njezina konzultantska uloga je da pomogne vlasnicima i njihovim prodajnim timovima da definiraju konkretne akcijske korake.

»Na osnovu više elemenata koji se prije toga ozbiljno analiziraju mogu se dati prijedlozi i konkretni koraci za unaprjeđenje poslovanja kompanije. Vaše čitatelje mogu potaknuti da naprave malu analizu i rekapitulaciju tekuće godine i svojih prihoda i rashoda, te da vide mogu li sa sadašnjim prihodima podmiriti svoje potrebe. Ako to nije tako, neka smjesta krenu u izradu nove strategije i novog akcijskog plana«, savjet je koji su naši čitatelji besplatno dobili.

Ipak, Indira ima važno pravilo.

»Zabranjeno je kukanje! Nikada ne trebamo gledati što ne ide već se trebamo usredotočiti na ono šta može i ono što ide. Mogućnosti i prilike su oko nas, ali ih treba znati prepoznati. Implementirati ih u svoj posao i u svoj život donijeti radost, više samopouzdanja i uspjeh kome toliko svi težimo«, kaže ona.

U želji da naši čitatelji osjete duh i bit poslovnoga savjetovanja, sugovornicu smo upitali koliko je, u stvari, planiranje važno.

»Suštinski je važno, ne samo za poslovanje, već za cijeli naš život. Gdje smo sada, gdje želimo biti, kako da dođemo do tog mjesta, što nas priječi da već tamo nismo i kako to prebroditi. Sve je moguće samo ako dobro isplaniramo svaki korak. Naravno, potrebno je uraditi i dosta analiza prije toga da bismo znali tko nas okružuje i eksterno i interno. Planiranje podrazumijeva napraviti dobru strategiju, jer efikasna strategija je put do rezultata. Baš to je osnovna tema mog novog priručnika *Formula uspješne prodaje*. Moj savjet je da svaka tvrtka treba napraviti svoj poslovni sustav i svoju jedinstvenu prodajnu strategiju, te isplanirati sve procese koje može«, navodi ona.

»Svoje klijente svakodnevno educiram da su njihovi zaposleni ambasadori njihovog branda i da kupci i klijenti rijetko imaju kontakt s vlasnicima već s njihovim zaposlenima, da se o zaposlenima treba brinuti i čuvati ih kao

malo vode na dlanu. Svaki novi zaposleni mora se dobro obučiti kako bi znao koja su pravila i procedure u firmi u koju je došao. Zaposleni se treba dobro osjećati u toj tvrtki i međuljudski odnosi se trebaju unaprjeđivati svakoga dana. Veliki problem je nedostatak kvalitetne komunikacije, a brojni nesporazumi na poslu, rekla bih i u obitelji, i jesu razlog što smo zaboravili razgovarati, sjesti i gledati se u oči, da jedni druge ne prekidamo i da se poštujemo, razumijemo i volimo. Svoje klijente učim i da svoje radnike trebaju pošteno, po učinku, platiti. Tu uvijek bude i sukoba, ali uspijevam i mogu reći da s mnogim klijentima radim i godinama. Kada se vide rezultati, ljudi vas uvijek ponovno zovu i angažiraju. Ukoliko su zaposleni zadovoljni odnosom poslodavca, to će se neposredno reflektirati na odnos prema klijentima«, dio je Indirinog iskustva.

Među najuspješnijim ženama Srbije

Popadić je nedavno proglašena za jednu od 100 najuspješnijih žena Srbije. Pitali smo je kakav je uopće svijet ženskog biznisa u Srbiji.

»Poduzetništvo nikako ne bih dijelila na žensko i muško. Rekla bih da žena ima više obveza jer je prije svega majka, a ne treba zaboraviti da ima i druge uloge: kći, snaha, sestra, teta... Od suvremene žene se dosta očekuje, i da bude dobra kuharica, da je čista kuća, da su djeca dobri đaci, lijepo odgojeni, ona dotjerana i uredna i, naravno, uspješna na poslu. Kad bolje razmislim, ni sama ne znam kako sam to uspjela, ali uspjela sam. Ni jedne noći nisam otišla u krevet, a da nisam napravila napisani plan za sutra, i to sve po stavkama, što i kojim redom moram uraditi sutra. To mi je itekako pomoglo da svoje klijente danas mogu posavjetovati, a kao pomoć ženama nastao je i menadžerski alat *Biznis planer uspješne žene* koji izlazi već pet godina. Tisuće zadovoljnih žena mi se javljaju i kažu koliko im je planiranje svakog dana i prioritizacija zadataka promijenilo život. Osobito sam ponosna na to što je moj prvi priručnik *Uzmite život u svoje ruke – 7 koraka od ideje do realizacije* (treće izdanje) objavilo Pokrajinsko tajništvo za privredu i turizam i preporučilo kao obveznu literaturu za početnike u biznisu«, kaže ona.

Indira, konačno, smatra da je naša najvažnija uloga da budemo korisni članovi društva, da svoje talente i darove koje smo dobili od Boga brusimo i usavršavamo, a najvažnije – da ih podijelimo. Vjernički pogled na biznis ona uokviruje:

»Samo ono što podijelimo i što pomogne i drugim ljudima ima svoj pravi smisao. Često mi se dogodi da me nepoznati ljudi pozovu telefonom i kažu: 'Zovemo Vas samo da Vam kažemo da nam je Vaš priručnik pomogao da spasimo firmu i 11 radnih mjesta'. Ja samo sklopim ruke, pogledam u nebo kažem: 'Bože, hvala ti'. Sve uspjehe koje sam ostvarila ostvarila sam vjerom u Boga, u život i u sebe. Kad mi je bilo najteže, govorila sam: 'Dragi Bože, vidiš da mi ne ide, hajde sad malo Ti'. I mogu reći da sam svjedočila čudima, tako da su svi moji uspjesi zajednički«, kaže Indira Popadić.

Marko Tucakov

Posjet hrvatskoj zajednici

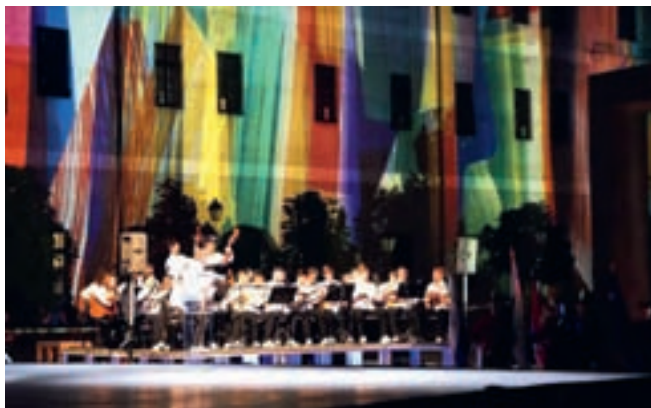
SUBOTICA – Djelatnici OŠ *Nova Bila* iz istoimenoga mjesta u Bosni i Hercegovini na čelu s ravnateljem škole **Josipom Popovićem** boravili su 28. i 29. lipnja u posje-

tu hrvatskoj zajednici u Vojvodini. Prvoga dana svog boravka obišli su Novi Sad, a drugoga Suboticu i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Osječko ljeto kulture

OSIJEK – Nastupima baleta iz njemačkog grada Phorzeima, Tamburaškog orkestra *Semeljci*, DJ Insolate, **Nere Stipičević** i sastava *Travershe* te HKUD-a *Osi-
jek 1862* u subotu je otvoreno 22. Osječko ljeto kultu-

re (OLJK). Do 3. rujna, na nekoliko lokacija u gradu, na OLJK-u će ukupno biti izvedena 73 kazališna, glazbena, likovna, filmska i književna programska sadržaja. Otvorenju manifestacije nazočili su i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović**.

Tavankutsko kulturno lito

TAVANKUT – U sklopu manifestacije *Tavankutsko kulturno lito* ovih dana publiku očekuje više programa. Večeras (petak, 8. srpnja) bit će otvoren 37. saziv Prve kolonije naive u tehnici slame. Program otvorenja održava se na Etnosalašu *Balažević*, s početkom u 19,30 sati. Danas također počinje i Festival slame koji će trajati četiri dana, a otvorenje ove manifestacije je skupa s kolonijom u 19,30 sati.

Godišnji koncert folklornog odjela HKPD-a *Matija Gubec* bit će održan u nedjelju, 10. srpnja, u Domu kulture u Donjem Tavankutu, s početkom u 19,30 sati. Cijena ulaznice je 250 dinara.

U ponedjeljak, 11. srpnja, počinje Seminar bunjevačkog stvaralaštva koji se održava na Etnosalašu *Balažević*. Seminar traje do 16. srpnja, a okupit će polaznike iz Srbije, Hrvatske, Mađarske i Njemačke.

Godišnji koncert HKPD-a Tomislav

GOLUBINCI –

HKPD *Tomislav* iz Golubinaca priređuje Godišnji koncert u subotu, 9. srpnja, u katoličkoj porti (Đurđevska 6) u Golubicima, s početkom u 20 sati. Ovogodišnji koncert posvećen je 250. obljetnici osnutka mjesne župe Sveti Juraj i spominjanja Hrvata u Golubicima.

Gastronomsko natjecanje u Baču

BAČ – U etno-kući *Didina kuća* u Baču, u subotu, 9. srpnja, bit će održana manifestacija *Mirisi iz bakinog kuhara*. Program počinje u 15.30 dolaskom ekipa, dok je vrijeme od 16 do 19 sati predviđeno za pripreme i kuhanje. U 19 sati je predviđeno proglašenje pobjednika – »Bakine najmilije ekipe« i dodjela zahvalnica, a nakon toga će jela biti postavljena i započet će degustacija uz tamburašku glazbu. Ovaj projekt realizira udruga građana *Didina etno kuća* iz Bača koja se bavi ruralnim turizmom, očuvanjem tradicije, kulture, starih jela i starih i umjetničkih zanata, uz potporu općine Bač. Ulaz je besplatan.

Priređuje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

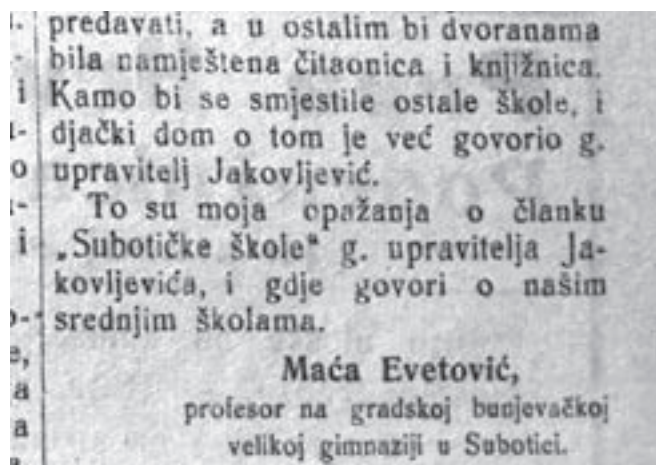

Evetović o vjeronauku u školama, Bunjevci u Beogradu

2. srpnja 1921. – *Subotičke novine* pišu da je nastala prava zbrka na političkoj pozornici Kraljevine SHS otkako je Jugoslavenski klub, kojega su činili Hrvatska pučka stranka (hrvatski klerikalci) i Bunjevačko-šokačka stranka, napustio ustavotvornu skupštinu.

2. srpnja 1937. – *Subotičke novine* prenose izvještaj svog dopisnika »Mister Johna« s Bunjevačke večeri, koja je održana u Beogradu 27. lipnja u organizaciji Mjesnog odbora omladine Jugoslavenske radikalne zajednice iz Subotice. »Mister John je naime vegeterijanac pa mu je osobito milo bilo što su njega i ostale Bunjevce počastili paprikom, paradičkom, crnim lukom i sirom. Ko da su znali! Osobito je sretan što ni njega ni druge nisu nazobali mesom ili čime drugim«.

3. srpnja 1920. – *Neven* donosi članak **Matije Evetovića**, profesora Gradske bunjevačke (hrvatske) velike gimnazije u Subotici, koji zagovara ideju da djecu subotičkih Hrvata poučavaju u katoličkom duhu domaće prosvjetne snage: »Naš je bunjevački narod bogobožan i drži mnogo do svoje vjere, a to bi bila najveća uvreda za njega od takovih ljudi, koji idu za tim, da se vjeronauk izbaci iz srednjih škola. Naša inteligencija dobro poznaje psihu našega bunjevačkog naroda, zato je i pravedno i

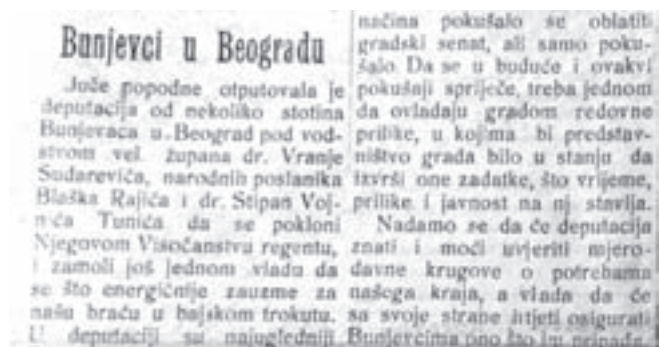
najbolje, ako će senat grada Subotice izdržavati svoje srednje škole i postavljati nastavnike, kojima će povjeriti vodstvo našega pomlatka«.

4. srpnja 1929. – *Neven* piše da je Hrvatska pjevačka župa *Klaić* priredila 30. lipnja u Zemunu pjevačko natjecanje za prvenstvo župe. Sudjelovala su sljedeća društva: Hrvatska omladina iz Mitrovice, *Tomislav* iz Mitrovice, *Zvonimir* iz Srijemskih Karlovaca, *Nada* iz Srijemske

Mitrovice, *Neven* iz Petrovaradina, *Neven* iz Subotice, *Rodoljub* iz Zemuna i Hrvatsko pjevačko društvo *Tomislav* iz Zemuna. List napominje da je subotički *Neven* u Zemun (vlakom) zetekao mnoštvo naroda na kolodvoru, koji se okupio ondje da priredi svečani doček svojoj braći iz Bačke. Odande su članovi *Nevena* otpraćeni do konačista. »Cio Zemun je bio na ulici, da dočeka i da pozdravi svoju hrvatsku braću iz bile Subotice«, dodaje list.

5. srpnja 1924. – *Hrvatske novine* primijećuju da je pod velikim županom Subotice **Dragoslavom Đorđevićem** ćirilica postala zastupljenija u službenoj uporabi.

6. srpnja 1920. – *Neven* piše da je deputacija od nekoliko stotina Bunjevaca otputovala u Beograd pod vod-

stvom velikog župana Subotice **Vranje Sudarevića**, te narodnih zastupnika **Blaška Rajića** i **Stipana Vojnića** da se pokloni kralju **Aleksandru Karađorđeviću** i zamoli još jednom vladu Kraljevine SHS da se što energičnije zauzme za Hrvate Bajskog trokuta.

7. srpnja 1927. – *Neven* piše da je u subotičkom izbornom okrugu nositelj liste Hrvatske seljačke stranke za parlamentarne izbore (11. rujna) **Stjepan Radić**, u somborskom **Đuro Basariček**, u novosadskom **Ivan Krajač**, u pančevačkom **Vladko Maček**, u bečkerečkom (danas Zrenjanin) **Josip Predavec**, a u srijemskom **Kežman**.

8. srpnja 1922. – *Subotičke novine* pišu da je *Pučka kasi* na u Subotici ponudila 800 dinara Državnoj muškoj gimnaziji da ih na koncu godine podijeli hrvatskim đacima. Ravnatelj gimnazije pak odbio je ovu ponudu kao separatističku. List kritizira ovu odluku, budući da se u teoriji, propagira zajedništvo s bačkim Hrvatima, a s druge strane njeguje prema njima politika isključivosti: »Još nismo čuli, da su dobivali Bunjevci iz ostavštine Ostojića (zaostavština **Jovana** i **Terezije Ostojić** – primj. **V. N.**) štipendije il nagrade (...) Kad je o našem novcu govora – onda smo braća«.

Promicanje kulture Hrvata u Srijemu

Navršilo se već 12 godina od osnutka našega Društva. To je bio povijesni događaj za Hrvate u našoj općini, jer se do tada nismo udruživali ni u jednu vrstu organizacije. Zaista je velika stvar nakon stradanja koja smo proživjeli da smo smogli snage osnovati vlastitu udrugu, poput ostalih nacionalnih manjina, kaže Ana Hodak

Euharistijskim slavljem u žunoj crkvi Presvetog Srca Isusova u Šidu obilježen je 24. lipnja crkveni god župe Šid i 12. obljetnica Hrvatskog kulturnog društva Šid. Dopredsjednica društva **Ana Hodak** kaže da joj je srce puno nakon ovih 12. godina rada Društva. Članica je Društva od osnutka i s njom smo razgovarali smo o radu i postignućima HKD-a Šid.

»Navršilo se već 12 godina od osnutka našega Društva. To je bio povijesni događaj za Hrvate u našoj općini, jer se do tada nismo udruživali ni u jednu vrstu organizacije. Zaista je velika stvar nakon stradanja koja smo proživjeli da smo smogli snage osnovati vlastitu udrugu, poput ostalih nacionalnih manjina. Posebno plijeni entuzijazam i energija koji su nas pokretali svih ovih godina, da, kao mlada i neiskusna udruga, ostvarimo dobre uspjehe u onome čime smo se bavili. A počelo se baš od nule. Niti smo imali nošnje, niti instrumente, niti ljude koji bi plesali i svirali, a folklor i orkestar bile su prve ideje.

No, predanim radom i velikom angažiranošću tog prvog kruga ljudi koji su osnovali Društvo, brzo se povećao broj članova, formirane su sekcije, ali i polako pribavljena sredstva za njihovo funkcioniranje. To su uistinu bili važni dani za Hrvate u šidskoj općini. Sada, kada gledam s odmakom na te dane, drago mi je da sam i sama bila dio svega toga. Dok nisam postala dopredsjednica, nisam bila ni na jednoj dužnosti. Bila sam samo članica folklorne sekcije i voditeljica recitatorske, što mi je nekako dopalo po službenoj dužnosti, jer u školi predajem hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Ali sam od prvog dana sudjelovala u gotovo svim aktivnostima.«

Osnivanje i pomoć župnika

Ana Hodak kaže da je Društvo osnovano na inicijativu župnika vlč. **Nikice Bošnjakovića**, mada je ideja i prije postojala kod jednog kruga ljudi, a župnik im je podrškom

dao vjetar u leđa, te je ideja konačno i provedena u djelo 11. lipnja 2010. godine, baš na svetkovinu Presvetog Srca Isusovog, kada Šid slavi svoj crkveni god.

»Prvi predsjednik je bio moj otac **Josip Hodak**. Nakon njega **Josip Pavlović**, a sada imamo predsjednicu, **Zoricu Šafarik**. Društvo je osnovano s ciljem očuvanja i promicanja kulture Hrvata iz našega dijela Srijema. Želja je bila spasiti od zaborava ono što čini naš identitet i što je naša povijest. A isto tako, poput ostalih manjina, pokazati drugima što je to što nas čini specifičnima, bogatstvo naše kulturne baštine i naslijeđa koje su nam ostavili naši stari. Također, cilj je i očuvanje nacionalnog identiteta, osobito kod mladih. Kasnije smo se preko Društva povezali s Hrvatima diljem Vojvodine, kao i s Hrvatima u Hrvatskoj, što nam je također važno. Nažalost, još uvijek nemamo svoje prostorije. Međutim, župnik nam je od prvoga dana ustupio jednu prostoriju u župnoj kući, u kojoj čuvamo naše nošnje, instrumente i sve što posjedujemo. Ta nam je prostorija vrlo brzo postala tijesna, što govori koliko smo bili aktivni kroz sve ove godine. Također, dozvolio nam je da dvoranu i dvorište župne kuće koristimo za probe i različita okupljanja, a također i za proslavu obljetnice osnutka, koju smo sve do pandemije svečano obilježavali uz bogat kulturno-umjetnički program, na kojemu su, uz nas, nastupala i druga društva s kojima smo surađivali i kod kojih smo i mi gostovali«, kaže Ana Hodak i navodi kako se Društvo financira preko različitih natječajja, koja se raspisuju za udruge i manifestacije, a također i dobrovoljnim priložima i donacijama dobrih ljudi koji žele pomoći rad.

Uspjesi sekcija društva

Na samom početku osnovane su dvije sekcije: folklorna i tamburaška. Folklorna je u početku bila samo dječja, a kasnije je nastala i odrasla. Potom je u sklopu društva organizirano i udruženje žena *Šokice*, koje su vodile brigu o narodnim nošnjama, te su svojim rukotvorinama i domaćim kolačima Društvo predstavljale na različitim manifestacijama.

»Jedno kraće vrijeme je djelovala dramska sekcija, koja je u suradnji s amaterskim kazalištem iz Šida postavila i dvije predstave. Također je djelovala i literarna sekcija, koja je organizirala književne večeri. A postoji i recitatorska sekcija, čiji su članovi djeca školskog uzrasta, koja našu udругu svake godine predstavljaju na pokrajinskoj smotri recitatora na hrvatskom jeziku, te recitiraju na manifestacijama lokalnog karaktera. Do danas su se održale folklorna, tamburaška i recitatorska. A ove dvije prve su postale nešto po čemu smo prepoznatljivi. Ostvarile su zajedno velike uspjehe za nas kao malu zajednicu i vrlo mladu udругu, neiskusnu na tim područjima rada. Koreografijama običaja predstavljale su nas više puta na pokrajinskoj smotri folkloru u Vrbasu, a jedne godine i na Saboru narodnog stvaralaštva u Topoli. Također, mnogo nam je značajan nastup folklorne i tamburaške sekcije na *Đakovačkim vezovima* 2019. godine i mlađe folklorne sekcije na *Vinkovačkim jesenima* iste godine, te sljede-

će godine na *Šokačkom sijelu* u Županji. Također nam je bila iznimna čast sudjelovati u emisiji *Lijepom našom*, kada je snimana u Tovarniku. Mnogi su uspjesi i lijepe uspomene iza folklorne i tamburaške sekcije u proteklih dvanaest godina. Nadam se da će ih biti još puno, jer HKD *Šid* ima još mnogo od svoje tradicija za pokazati Šidu, a i šire«, kaže Ana Hodak i naglašava ostvarene brojne suradnje s raznim društvima.

»Od samog početka imali smo jako lijepu suradnju sa svim društvima naše općine: srpskim Kulturno-umjetničkim društvom *Sveti Sava*, slovačkim Jendota, rusinskim iz Šida *Đura Kiš* i iz Bikić Dola *Đura Kotljarevski*. Također smo vremenom ostvarivali i sve više suradnji s hrvatskim društvima u Srijemu i Bačkoj, a i s udrugama iz Hrvatske, primjerice iz Tovarnika, Nijemaca, Tompojevaca, Županje, Ilače, Semeljaca, Gorjana... Ostvarili smo zaista brojne suradnje, teško ih je sve nabrojiti, a još mnoge su bile u planu, ali nas je pandemija omela u njihovom ostvarivanju. Nadamo se da će nastupiti povoljnija vremena, te da ćemo ostvariti sve dogovore koje nismo i sklopiti još mnogo novih prijateljstava.«

Tambura i identitet

Sremice i srijemci ne mogu bez zvuka tambure, a tako je i u šidskoj udruzi.

»Zvuci tambure su nešto što me ispunjava i čini sretnom. U našoj se kući oduvijek slušala tamburaška glazba, tako da ljubav prema ovoj glazbi dugujem svojim roditeljima koji su, na neki način, utjecali na formiranje mog glazbenog ukusa. Tambura je ono što čini naš identitet. Njome su ljudi s ovih prostora izražavali svoju radost, a i svoju tugu. Nama koji smo ovdje rođeni ljubav prema tamburi je urođena. I danas je ona dio naših radošti i tuga, dio sremačke svakodnevice. Tambura zove u kolo, zove na pjesmu, zato su folklorna i tamburaška sekcija u našem Društvu moji favoriti, jer ništa nema ljepše nego uz zvuke tambure zapjevati i zaplesati«, kaže Ana.

S Anom Hodak razgovarali smo i tome koliko je ovo aktualno vrijeme, kada mladi sve više vremena provode s mobilnim telefonima u ruci ili sjedeći ispred ekrana računala, važna mogućnost susretanja u kulturno-umjetničkim društvima.

»Smatram da je izuzetno važno. Ako se bave plesom, tu imaju fizičku aktivnost, koje im manjka zbog sve veće vezanosti za nove tehnologije. A i ako se ne bave, susretanje s vršnjacima u društvima pruža im brojne mogućnosti. Prije svega druženje izvan virtualnog svijeta, upoznavanje novih ljudi, povezivanje s vršnjacima iz drugih mjesta koji dijele iste interese kao i oni, ljubav prema glazbi i plesu. Također, proširuju vidike, otkrivaju nove stvari, upoznaju nova mjesta, stječu brojna nova iskustva. Također, razvijaju svijest o pripadnosti svojoj nacionalnoj zajednici, razvijaju ljubav prema vlastitoj tradiciji i kulturnom naslijeđu. Stoga smatram da je potrebno mlade više poticati da se priključe udrugama, jer od toga imaju brojne koristi.«

Zvonko Sarić

Svečanost u Starčevu

Šest godina Udruge banatskih Hrvata

Proteklog je vikenda u Starčevu, uz nazočnost predstavnika mjesne lokalne samouprave i gostiju iz Surčina, Opova i Pančeva, obilježeno šest godina djelovanja mjesne podružnice Udruge banatskih Hrvata.

Prigodni program u povodu šestog rođendana ove udruge održan je u maloj dvorani starčevačkog Doma kulture. Članovi dječje sekcije UBH-a – Podružnica Starčevo pripremili su priču o povijesti Hrvata u svom kraju ilustriranu starim fotografijama na panou koji su mališani napravili uz asistenciju animatorica **Jelene Šić** i **Nine Kalić**. Događaj su upotpunili i mali folklorci KUD-a *Neolit* iz Starčeva koji su izveli nekoliko tradicijskih plesova starčevačkih Hrvata.

Zamjenik pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama, a ujedno osnivač i predsjednik Udruge banatskih Hrvata **Goran Kaurić** izrazio je zadovoljstvo onim što je do sada učinjeno u pogledu poboljšanja položaja hrvatske zajednice u Banatu.

»Mogu sada slobodno reći da je Udruga banatskih Hrvata za ovih šest godina uspjela animirati naše sunarodnjake koji žive na ovim prostorima. Mi smo prvi ozbiljno krenuli raditi na tome, a rezultati su uz mnogo truda vrlo brzo bili vidljivi. Naša starčevačka podružnica je najaktivnija i broji najviše članova. Oni veoma uspješno realiziraju različite projekte i događaje i za to im treba odati priznanje«, istaknuo je on.

Predsjednik starčevačke podružnice UBH-a **Nikola Pavlić** zahvalio se gostima koji su uveličali slavlje. Zbrajajući dosadašnja postignuća napomenuo je da najveću pomoć i potporu dobivaju od Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH.

»Nastavljamo raditi u istom smjeru, okupljati što više mladih, uključivati ih u aktivnosti i njegovati našu kulturu, običaje i tradiciju. Hrvatska zajednica u Banatu je nakon mnogo godina oživjela i sretan sam što Starčevo u tom smislu prednjači«, dodao je Pavlić.

D. M.

Koncert u Tavankutu

Ugodna tamburaška večer

Usklopu *Tavankustkog kulturnog lita*, prošloga vikenda održan je tamburaški koncert u organizaciji mjesnog HKPD-a *Matija Gubec*. Koncert je okupio tamburaše iz ovoga sela, a za ovu prigodu pripremio ih je prof. tambure **Vojo Temunović**.

Oni su izveli skladbe: *Jašino kolo*, *Čardaš*, *Rumunjski zimski marš*, *Galop kolo*, evergrine *La paloma* i *Jabuke i trešnje*, a večer su zatvorili *Malim bunjevačkim kolom*. Večer su svojim izvedbama uljepšali i vokalni solisti **Marko Grmić**, **Nikola Stantić**, **Martin Vojnić Mijatov** i **Boris Godar**.

Tamburaši koji su se okupili za ovu priliku bili su **Grgo Stantić**, Marko Grmić, Martin Vojnić Mijatov, **Srđan Križanović**, **Vladimir Vuković**, **Nikola Vujić**, **Vladimir Peić**, Nikola Stantić, **Ivan Ivanković Radak**, **Darko Bajić**, **Hrvoje Benčik**, **Daniel Križan** i **Tomislav Romić**.

H. R.

Marijanski pučki festival u Monoštoru

Gospi s ljubavlju

U kidanjem svih protuepidemijskih mjera, manifestacija *Marijanski pučki festival* zasjala je opet u punom sjaju. Crkva sv. Petra i Pavla u Monoštoru bila je 2. srpnja opet ispunjena glazbenom radošću. Bilo je ovo XVI. izdanje Festivala, a publika je imala priliku čuti napjeve na temu »Gospin plač«. Izvođači su se potrudili svojim repertoarom pokazati kako to zvuči u Dalmaciji,

Slavoniji, Baranji i Bačkoj. Napjevima posvećenim Gospi Mariji te čitanjima ulomaka koji su prikazivali Gospodinovu i Majčinu muku izvođači su, po reakcijama publike, ostavili dubok dojam na njih.

Sudjelovale su pjevačke skupine iz Srbije i Hrvatske. Osim domaćina KUDH-a *Bodrog* koga su predstavljali dječja pjevačka skupina, ženska pjevačka skupina *Kraljice Bodroga* i muška pjevačka skupina *Bodroški bečari* na Festivalu su još nastupili i SKUD *Izvor* iz Stanišića (mješovita pjevačka skupina), KUD *Tomislav*, Donji Andrijevi (ženska pjevačka skupina), *Baje* (muška pjevačka skupina), Ivanovac, KUD Baranjski Šokci (mješovita pjevačka skupina), HKUD *Vladimir Nazor* iz Sombora.

Po reakcijama publike, a i samih izvođača, može se reći da su sve izvedbe bile na visokom nivou. Također, publika je osim slušanja pjesama, mogli vidjeti i obilje izvorne nošnje u koju su izvođači bili obučeni.

Manifestaciju su podržali Središnji državni ured za Hrvate izvan RH, HNV i Grad Sombor.

Ž. Š.

Poznata folklorna manifestacija

Bodrog na Đakovačkim vezovima

Đakovački vezovi jedna su od najvećih manifestacija izvornog narodnog folklora u Hrvatskoj ali i Europi, koja se održava još od 1967. godine. Osim folklornog programa, manifestacija nudi i niz kulturnih, glazbenih, turističkih, gastronomskih i ostalih sadržaja. U konačnici ovogodišnjih Vezova (3. srpnja), u svečanoj povorci ulicama Đakova četdeset i tri udruge prošlo je bogatstvo tradicije i narodnih običaja Hrvatske i gostiju iz inozemstva. Tu se predstavio i KUDH *Bodrog* iz Monoštora, odnosno njegovi članovi obučeni u svečanu nošnju praćeni možda jednim od najstarijih instrumenata – gajdama, izvevši ujedno i zavidan broj bečaraca. Uspjeli su izmamiti brojne aplauze gledatelja ali i objektivne kamere. Nakon defilea gradskim ulicama, jedan broj udruga, među kojima i *Bodrog*, izveo je kratki osmominutni program na bini u Strossmayerovom parku. KUDH *Bodrog* je brojnoj publici prikazao izvorni običaj *igranka*. Program Vezova bio je posvećen slavlju naše prošlosti,

sadašnjosti s nesumnjivo izraženom vjerom u budućnost hrvatskog naroda.

Među ostalim, svečanoj povorci ove manifestacije prisustvovali su i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i ravnatelj NIU *Hrvatska riječ* **Ladislav Suknović**.

Ž. Š.

Kisač i Rumenka

Dva mala proštenja, četiri gorostasa kršćanstva

Nekadašnje futoško vlastelinstvo danas je obuhvaćeno velikom katoličkom župom Presvetog Srca Isusova kojoj je sjedište u Futogu i u kojoj se nalaze još i katoličke zajednice u Bačkom Petrovcu, Rumenki, Kisaču (koje imaju svoje kapele) te Begeču i Veterniku. Za sve njih, a riječ je o oko 1.000 katolika iz nekoliko naroda, u većini Mađara, Hrvata i Slovaka, duhovno skrbi futoški župnik vlč. **Antun Kopilović**.

Sv. Petar i Pavao

Dvije su zajednice u proteklome tjednu slavile svoje proštenje. Zajedničko za njih je što ovdašnja katolička javnost za njih gotovo ni ne zna. Rumenka je proslavila apostole sv. Petra i Pavla, svetom misom 29. lipnja. Naglašujući kako je danas potrebno svjesnije moliti za poglavara Crkve, papu **Franju**, vlč. Kopilović je, na homiliji mise proštenja, kazao da su mnogi vjernici sigurni kako se on kao poglavar Crkve ničega ne treba bojati.

»Današnji Papa, kao i sv. Petar, trpi mnogo progonstava, iskrivljavanja njegovih

riječi i podmetanja raznih vrsta. Trebamo moliti za papu da ga Bog sačuva i živim i zdravim, ali da ga i sačuva duhovno jakim, kao što se prva Crkva molila za Petra, te ga je Bog na vrlo čudesan način spasio iz okova«, naglasio je župnik.

Na misnome slavlju sudjelovali su malobrojni vjernici te dvojezične vikarije, koji se, međutim, svakoga tjedna sakupljaju u svojem molitvenom domu. Molitveni dom sv. Petra i Pavla nalazi se u Ulici Endrea Adyja br. 36 i predstavlja kuću prilagođenu bogoslužju, s dograđenim zvonikom. Kada je poplava 1965. zahvatila Novi Sad i njegovo zaleđe, rumenački Hrvati pokrenuli su kupovinu kuće i preuredili je u prvu rumenačku katoličku bogomolju dragovoljnim radom i odricanjem, a pokroviteljstvo nad tim poslovima preuzela je župa Imena Marijina u Novom Sadu. Molitveni dom je izgrađen i posvećen

prije 55 godina, 1967. godine. U Rumenki živi oko 100 katolika, od kojih su trećina Hrvati.

Sv. Ćiril i Metod

Zajednica u Kisaču proštenje je proslavila 5. srpnja, na blagdan svetih slavenskih apostola. Na misi se od, kako se misli, petnaestak obitelji u ovom selu u kojima u vjerski i nacionalno mješovitim zajednicama žive i katolici, sakupilo četiri vjernika. Molitveni dom se nalazi u dijelu privatne kuće u ulici dr. Janka Gombara 87a. Rođene sestre **Marija Grňa** i **Ružica Muha**, obje Hrvatice udane u slovačke obitelji, skrbe za prostor i misna slavlja.

Govoreći o svetoj braći, Kopilović je, u homiliji, govorio o navjesticima misiji Crkve.

»Čovjek koji radi za Boga ne može ići po svojoj volji, znanju i iskustvu. Kad se radi o kraljevstvu Božjem, tu čovjek puno toga svojega mora otpisati jer se ono ne temelji na ljudskom znanju nego na žrtvi onih koji idu u Isusovo ime propovijedati«, kazao je župnik.

»Nas raduje kada dođe poznati propovjednik i pokrene župe, no trebaju nam se duša i srce otvoriti prema onomu što Bog preko njih želi učiniti«, dodao je on.

Nakon mise, uz ugošćavanje svećenika i gostiju, domarka Marija Grňa, vrijedna osamdesetpetogodišnjakinja, kazala je kako je unutrašnjost misnoga prostora okrećila ona, a vanjski dio njezin unuk, te kako su zamijenjena dva prozora kapelice. Okolica kuće, gdje je godine 1991. molitvena dvorana posvećena svetoj braći, nakon odvajanja od prostora koji je korišten s metodistima, krase evangelička i pravoslavna crkva, dok katolička nema vanjska kršćanska obilježja. Kuriozitet koji se zapaža u malenom molitvenom domu jest da se u njemu nalazi slika Marije Pomoćnice prenesena iz gotovo nepoznate crkve njoj posvećene na obližnjem imanju Irmovo, koja je srušena nakon II. svjetskog rata.

M. Tucakov

Blagdan bl. Marije Petković

U crkvi sv. Roka u Subotici u subotu, 9. srpnja, s početkom u 17,30 sati svečanim misnim slavljem bit će proslavljen blagdan bl. **Marije Petković**, hrvatske blaženice i utemeljiteljice Družbe Kćeri Milosrđa Trećega samostanskog reda sv. Franje. Ovim misnim slavljem bit će i završena devetnica koja je prethodila blagdanu suzaštitnice ove župe.

Župa sv. Roka i Družba Kćeri Milosrđa ove godine ujedno otvaraju jubilarnu godinu – 100 godina od dolaska sestara u Suboticu. U okviru župe i samostana od 2001. godine djeluje vrtić *Marija Petković – Sunčica*, prva odgojno-obrazovna ustanova u kojoj se rad s djecom izvodi na hrvatskom jeziku i po programu **Marije Montessori**. U prostorijama Družbe u župi Marija Majka Crkve, gdje su sestre djelovale je 2013. godine otvoren i vrtić *Marija Petković – Biser* te oba vrtića na poseban način proslavljaju ovaj blagdan i svoju zaštitnicu.

Zlatni jubilej

Svećenik Subotičke biskupije (na službi u Porečkoj i Pulskoj biskupiji) vlč. **Stipan Bošnjak** slavit će svete mise povodom 50. obljetnice svećeničkog ređenja u svojoj rodnoj Vajskoj i u susjednoj župi Bođani, u Subotičkoj biskupiji 10. srpnja. Misno slavlje u župnoj crkvi sv. Ilije u Bođanima započet će u 9 sati, a u župnoj crkvi sv. Jurja u Vajskoj u 11 sati.

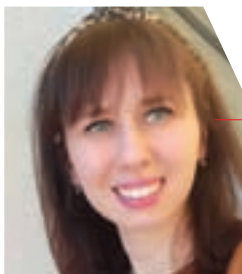
Mlada misa na Bunariću

Novozaređeni prezbyter Subotičke biskupije vlč. **Dušan Balažević** slavit će mladu misu u Biskupijskom svetištu Gospe od suza na Bunariću kod Subotice u nedjelju, 10. srpnja, u 18 sati.

Događanja na Bunariću

13. srpnja – Majka Božja Bistrička – misa u 18 sati

16. srpnja – Karmelska Gospa – misa u 18 sati

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bog od čovjeka traži LJUBAV

Ljubav je neiscrpna tema u svim vrstama umjetnosti, u govorima raznih aktivista, voditelja udruga, pa i svakodnevnih razgovora običnih ljudi. Čini nam se zato kako je ljubav banalizirana, prečesto svedena na prazne priče ili nerealna očekivanja, a u stvarnosti tako slabo vidljiva, gotovo neprimjetna. Zato je ona rijetko tema ozbiljnih razgovora, a ipak je svatko u srcu priželjkuje, svatko želi biti ljubljen i ljubiti, jer je jedino tako ljudski život ispunjen. Evanđelje je cijelo usmjereno na temu ljubavi, a ne može ni biti drugačije kad je Bog ljubav. To je najtočnija definicija Boga koju čovjek može dati, iako se Bog ne može ograničiti definicijom, budući da nas daleko nadilazi. I koliko god nam se činilo da je ljubav tema o kojoj sve znamo, Evanđelje nam otkriva neke nove poglede i podsjeća nas na sve ono na što nas ljubav obvezuje, a mi slučajno ili namjerno zaboravljamo.

Ljubav za vječni život

Ljubav je osnova Božjih zapovijedi, jer on je ljubav, te se na njoj temelji i njegov zakon koji stavlja pred čovjeka. Ljudi ne vole kad im se nešto zapovijeda, jer se tada osjećaju potčinjeno i manje vrijedno. No, Božje zapovijedi nisu nikakvo zapovijedanje kako bi čovjek bio podcijenjen nego su one usmjerene kako bi njegovu dostojanstvo ostalo nepovrijeđeno. Jer, tek kad ljubi, čovjek ostvaruje svoju svrhu i u najboljem svjetlu očituje sliku Božju u sebi.

Čovjek u svome djelovanju često zaboravlja ljubav, jer ga ona ometa u ostvarivanju određenih interesa. Onaj koji ljubi postaje slabić, nedostaje mu potrebna neosjetljivost za druge, zato pristaje zažmiriti na ljubav, potisnuti je dovoljno duboko unutar sebe, da ga ne ometa u borbi za ovozemaljske dobiti. No, Krist zakonoznanca, kada pita što je potrebno za život vječni, upućuje na Zakon,

gdje piše: »Ljubi Gospodina Boga svojega iz svega srca svoga, i svom dušom svojom, i svom snagom svojom, i svim umom svojim; i svoga bližnjega kao sebe samoga!« (Lk 10,27). Zakonoznanac planira Isusa iskušati, jer ga želi uhvatiti u krivoj riječi, ali onda dobiva odgovor koji nije očekivao: »To čini i živjet ćeš« (Lk 10,28). Isus, naravno, ne misli na ovozemaljski život, jer ovdje smo svi u prolazu, ali dok prolazimo ovim svijetom, biramo cilj prema kojem hodimo. Živjeti znači hoditi Božjim stazama koje vode u vječnu radost s njim u Nebu. To od čovjeka zahtijeva posjedovanje i njegovanje određenih vrлина kojima je izvor ljubav.

Bližnji

Ljubav može biti shvaćena na različite načine. U međuljudskim odnosima postoji više vrsta ljubavi koje čovjek prepoznaje. Međutim, sve one imaju isti izvor u uzajamnoj ljubavi Boga i čovjeka. Bog ljubi čovjeka ljubavlju koju čovjek ne može do kraja pojmiti, jer je savršena, nadilazi sve čovjekove predodžbe. A čovjek uzvraća Bogu na svoj nesavršeni način, ali ipak najbolje što može, ljubeći ga cijelim svojim bićem. Kroz takav odnos s Bogom čovjek postaje sposoban ljubiti svoga bližnjega kao sebe samoga, jer u bližnjemu prepoznaje samoga Boga.

Međutim, ljubav prema bližnjemu za nas je selektivna, a različiti parametri utječu na to. Smatramo da imamo pravo birati tko je naš bližnji. Zato Isus priča prispodobu o milosrdnom Samarijancu (usp. Lk 10,29-37). Poručuje njome da čovjek ne bira tko će biti njegov bližnji niti tko je taj koji je vrijedan njegove ljubavi. Svatko tko se nađe na našem životnom putu je naš bližnji i trebamo ga ljubiti kao samoga sebe. To će zahtijevati žrtvu, ponekad zadavati bol, ali i Krist ljubi čovjeka prolijevajući svoju krv.

Od zrna do žitnog vijenca

Visina žita sorte *bankut*

Dužijanca nije samo običaj, manifestacija koja traje za dva dana i više se ne spominje. *Dužijanca* je za pojedine ljude ljubav, život, radost, strepnja... Jedan od onih koji spadaju u sve navedeno jest **Grgo Piuković**, koji još i danas tijekom cijele godine radi i priprema se za *Dužijancu*. Ne zato što mora ili je za to plaćen nego jer to živi i voli.

Tako je i jesenas, polako, onako kako može, ručno posijao žito za ovogodišnju *Dužijancu*, sudjelovao u košenju – u risu, te se priprema za pletenje žitnih vijenaca kojima će se ukrašavati crkve, karuca i svečane zaprege, simboli *Dužijance* (velika kruna i veliki klas), te bandašev šešir.

Za sve navedeno koristi se stara, sada već zaboravljena vrsta žita – *bankut*.

Ris je gotov, a posla još ima

Žito je pokošeno, ris (ručno košenje i rukovetanje) je gotov. Dovoljan povod za razgovor. Posjetili smo bač Grgu, kako ga mnogi zovu, i upustili se u zanimljiv razgovor. Naime, žito je pokošeno još 18. lipnja što je po riječima sugovornika ranije nego li prijašnjih godina. Ovaj

»Ova sorta žita – bankut je posebna zbog osi. Nama je to bilo najvažnije kod pletenja vinaca. Žitna os je dugačka i lipa, pa onda i sam vinac izgleda lipče i svečanije«, kaže Grgo Piuković

posao uz nadgledanje i savjete pokosili su dobro poznati risari: **Stipan Kujundžić** i **Martin Gabrić**, a pomogao je i ovogodišnji bandaš **Dominik Skenderović**, te risaruša **Joca Vuković**. Sve to je nadgledao naš sugovornik, koji od '80-tih godina prošloga stoljeća ručno sije i kosi ovu sortu žita.

»Ručno se zdravo davno sijalo, dok nije bilo mašina za sisanje. Tako sam nastavio sijati i kad sam imao mašinu, ne zbog drugog, već zato što mi je tako bilo zgodnije. Pod ovom sortom žita je samo mali dio njive, a mašinu treba pripremiti, na tom malom komadu je nezgodno okretati,

 Čišćenje žita u Maloj Bosni 1968. godine

a kako ne bi bilo mišanog žita triba je i dobro očistiti, pa je to razlog zašto sam zadržao ovaj način sijanja. Bacim rukom i nikad bolje», priča Piuković i pojašnjava kako je ova sorta počela nestajati i on ju je želio sačuvati.

Tako je stare žitne perlice okrunio i došao do zrna, koje su, kako nam je ispričao, na kraju vrapci pojeli.

»S perlicama nisam dobro prošlo, al sam zafaljujući poznatoj, sad već pokojnoj slamarki teta **Mari Ivković Ivandekić** ipak došo do žita. Teta Mara mi je u jednoj kesi dala samo isičene vrvove žita. Slamu je ona iskoristila, a meni je dala vlače. To sam okrunio i tad sam prvi

put posijao ovu sortu žita i to je rodilo. Bila je to tek mala količina. Tribalo mi je par godina da dođem do nekoliko snopova. Kadgod je doteklo žita samo za kićenje karuca, a danas bude dosta za sve. Za veliku žitnu krunu triba isplest devet meteri žitnog vinca, odnosno devet puta po jedan meter«, kaže sugovornik i objašnjava kako pod ovom sortom ima zasijano oko 150 kvadratnih metara, što je dovoljno za potrebe *Dužijance*.

Umjetnost pletenja vijenaca

Saznali smo i zašto baš ova sorta žita, a ne ove koje su danas dostupne.

»Ova sorta žita – *bankut* je posebna zbog osi. Nama je to bilo najvažnije kod pletenja vinaca. Žitna os je dugačka i lipa, pa onda i sam vinac izgleda lipče i svečaniije. Ovu sortu moždar još koriste slamarke, jel je samo žito višlje i onda i one imaju više slame za rad«, kaže bač Grgo i dodaje: »Bilo je godina kad smo pleteli žitni vinac od ove današnje sorte žita i ne možem kazat da to nije lipo, al ovo je još lipče.«

Kada se žito pokosi i skupi u snopove, sadije (složi) se u krstine (unakrsno posloženi snopovi). Tako stoji desetak dana na njivi, a potom se skloni na sigurno i suho mjesto. Dio žita je kod bač Grge, a dio se nosi u župu sv. Roka u Subotici, gdje se krajem srpnja i početkom kolovoza pletu i pripremaju vijenci za *Dužijancu*. Da bi se mogli pletiti vijenci, prvo je potrebno žito razvrstati, očistiti, izrezati na odgovarajuću dužinu radi pletenja, a potom

 Pletenje vinaca 1994. godine

Kićenje karuca 1994. godine

isplesti sve žitne vijence za karuca, veliku krunu, veliki klas, za kićenje crkve i grada, kao i za šešir bandašu.

»Kad je u pitanju vinac koji se meće bandašu na šešir, uvijek sam vodio računa da taj deran kad stavi šešir izgleda kako triba. Zato se za taj vinac koristi žito s najsitnijim vlačem. Da to bude lipo, da ne bude da se bandaš ne vidi od vinca«, priča bać Grgo, ali tu njegov posao ne završava.

Ne samo za bandaša, nego se vodi računa i što će se dijeliti narodu koji dođe na *Dužijancu*.

»Prija 50 godina kad se čistilo žito kod seka **Jovane**, di sam i sam pomago, nije se biralo žito za diljenje, a onda je to kogod primetio i naizbilo lipog žita s krupnim vlačem i dono joj, i tad se počelo razvrstavat. Tako se i sad radi. Kad god imam vrimenta, ja pomalo izbiram krupnije i lipče žito, pa brojim po 100 komada i svežem u snopiće. Obično pripravimo oko 20 snopića, što je dovoljno žita za oko 2.000 ljudi«, priča sugovornik i odgovara na pitanje koje se nametnulo: nije li Vam to teško i ne mrzi li Vas to raditi? »A, nije. Meni je to zadovoljstvo. Imam kada i ja to pomalo pripravljam, da sve bude kako triba.«

Od jeseni do jeseni, iz godine u godinu

Ako ste pomislili da je ovdje kraj – nije. Kad kompletna *Dužijanica* prođe, sve je potrebno vratiti u prvobitni oblik – zmo. Svi žitni vijenci, krune, simboli se ponovno vraćaju kod bać Grga i onda sve ispočetka.

»Godinama sam to rukom krunio i sve sam žuljeve pravio, pa smo se dositili da možemo na mrvljačicu za kuruz propuštit, jedared-dvared, a kad to sve bude gotovo, onda se triba čistiti od osi i vrebat vitar da ga izvijje. To je sve proces i obaveza«, kaže Piuković, i tako svake jeseni opet ispočetka.

Tijekom razgovora dotakli smo se i ovogodišnjeg žita, za koje je bać Grgo pojasnio da je nisko, jer u proljeće nije bilo kiše i nije dosta nalivena slama. Kod pletenja vijenaca se koristi žito do prvog zglavka, te će ove godine biti teško plesti, jer je slama kratka, pa postoji bojazan da će se izvlačiti.

Naš sugovornik je žitne vijence počeo plesti još 1966. godine u Maloj Bosni, a od kad je došao u varoš (grad) sa svojom obitelji ('70-ih godina), svih ovih godina je sudjelovao i pleo vijence za *Dužijancu*. I ove godine će doći, običi mlade i pomoći i nadgledati radove, ali, kako kaže, ne može više kao prije.

Generacije mladih su uz bać Grgu pomagale plesti i danas ima onih koji to znaju raditi, no pitanje koje se uvijek postavlja jest koliko mogu i žele pomoći. Teško će se danas naći takvi zaljubljenici koji žele raditi za »fala« koje ponekad zna i izostati.

Ž. V.

Foto: Iz obiteljskog arhiva Piuković

Dva kupača

Nama, s lijeve na desnu stranu, su snimljeni prijatelji i susjedi **Stipan Silađev** i **Ivan Topal** (rođeni 1946.). Oni su na Bari, omiljenom sončanskom kupalištu, za koje su svi Sončani emotivno vezani. Bara je nastala poslije niza poplava s početka XX. stoljeća od kojih su bile najveće 1924. i 1926. Kanali koji su također tada nastali, ali i oni koji su kasnije prokopani, dovodeći i odvođeći vodu, čine da Bara nije stajaća bara, već protočna voda. Nalazi se jugozapadno od Sonte usred plodnih njiva, nekada i vinograda. Sada je okružena gdjeokom topolom, vrbom, šipražjem, trskom i šašem. Lijepi prirodni ambijent narušen je tek po nekom novoizgrađenom vikendicom.

Kao i sva mladež, i ova dva kupača su se ljeti skoro svakodnevno kupala na Bari, ako ih roditelji nisu doma čime zaposlili. Stipan je ovdje učenik gimnazije, a Ivan Trgovačke škole u Somboru. Tijekom školovanja stekli su zvanja, Stipan po završetku gimnazije u Somboru i Pedagoške akademije u Osijeku, nastavnik biologije i kemije, a Ivan trgovac. Nakon djetinjeg doba dio momačkih dana su također proveli zajedno. Obojica su se zaposlili u svojoj struci, a onda je Ivan kao oženjen čovjek i otac dvogodišnjeg djeteta, 1970. s obitelji odselio u Australiju.

Stipan je predavao biologiju u osnovnoj školi u Sonti. Često je s djecom izlazio u prirodu radeći očiglednu nastavu čime su djeca bila oduševljena. Vodio ih je na općinska i pokrajinska natjecanja i na jedno savezno. Najveći uspjeh postigao je na saveznom natjecanju *Nauka mladima* u Sarajevu (Igman, 1985.). Tu su sončanski učenici VIII. razreda ocijenjeni kao najbolji u cijeloj SFRJ, što je najveći uspjeh Osnovne škole **Ivan Goran Kovačić** u Sonti za sva vremena, budući da SFRJ više nema.

Izvan nastave se bavio entomologijom (izučavanje kukaca). Popisao je sve vrste leptira u Vojvodini, a pronašao je, za Europu do tada nepoznatu vrstu leptira. To je *Apatura metis* (dunavski šarenac) koji se preljeva. Budući da se ova vrsta leptira rijetko javlja, ostala je neistražena (biotop i razvojni stadiji) do tada. U suradnji s akademikom, prof. dr. **Zdravkom Lorkovićem** iz Zagreba objavio je rezultate istraživanja u svjetskom znanstvenom časopisu *Atalanta* iz Würzburga (Njemačka), što je naišlo na veliki odjek u znanstvenim krugovima sve do Japana. Japan ima svoju »verziju« *Apatura metis* substituta koja je već bila istražena za razliku od naše europske vrste.

Ivan se, došavši u Australiju (ne poznavajući jezik), mogao zaposliti u građevini. To mu je bila olakšavajuća okolnost, jer je odrastao uz oca majstora-zidara. Nepre-

kidno je radio, učio jezik, zanat i prihvatao novi život. Od običnog zidara se usavršio do izvanrednog majstora, restauratora starih kuća što se u novoj domovini jako cijnilo i izvrsno plaćalo.

Ivanov sin je amaterski igrao američki nogomet u timu *Berwik* (*Bervikovi rudari*) kao ofenzivni igrač br. 21. Deset godina je nosio naslov najboljeg igrača. Ubrzo po prestanku igranja američkog nogometa dio grada Melburna, Officer, mu se zahvalio dajući njegovo prezime jednoj ulici – Driver Topal.

Dva kupača s fotografije su zadržala prijateljstvo tijekom svih ovih dugih godina. Oba su sada u mirovini. Ranije su između Sonte i Melburna razmjenjivana pisma, razglednice i fotografije i poneki telefonski razgovor. Danas je to internet, pa se često čuju i vide.

Ruža Silađev

Multikulturalni ljetni kamp za djecu

Možemo i mi skupa

Trodnevni Multikulturalni ljetni kamp za djecu održan je od 30. lipnja do 2. srpnja u Vajskoj i Baču za više od 40 učenika iz Vajske koji pohađaju izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture. Vršnjacima iz spomenutih mjesta pridružili su se i učenici iz Plavne, te se aktivno uključili u igru i zabavu.

Prva dva dana sudionici ovog kampa boravili su u *Šokačkoj kući* u Vajskoj gdje su ih animatori *Subotičkog oratorija* upoznali s pravilima *Oratorija*, ali i sa sv. Ivanom Boscom. Program je tijekom ova tri dana obuhvaćao

razne edukativne igre, ples, pjevanje, molitvu, kreativne radionice te djeci omiljeni »vodeni dan«. Trećeg dana organiziran je izlet u Bač i posjet župi sv. Pavla Apostola gdje su djecu dočekali župnik vlč. **Marinko Stantić**, **Kristina Ralbovsky** i vlč. **Dominik Ralbovsky** s animatorima *Oratorija Don Bosco* iz Bača.

Po riječima asistentice u obrazovanju Hrvatskog nacionalnog vijeća **Nataše Stipančević**, cilj ovoga programa je osvijestiti djecu i probuditi u njima žar za zajedništvom, očuvanjem jezika, tradicije koja je prisutna na ovim pro-

storima, kao i duhovnosti budući da većina djece ide na školski i/ili župni vjeronauk. »Imam dojam da djeca prvoga dana nisu ni slutila što ih čeka i kakav je program pripremljen za njih, ali su osmjesi na kraju dana bili dovoljni pokazatelj da smo na pravom putu. U planu je da se ovakav ili sličan kamp ponovi u kolovozu u Monoštoru, a želja nam je ponoviti sve i naredne godine. Drago nam je da se ovaj duh zajedništva prenosi na sva mjesta gdje postoji nastava na hrvatskom jeziku, kao i izborni predmet Hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture«, kaže Stipančević.

Multikulturalni ljetni kamp organiziralo je Hrvatsko nacionalno vijeće u Srbiji u suradnji s Fondacijom za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji *Cro-Fond* i Hrvatskom kulturnom udrugom *Antun Sorgg* iz Vajske, uz financijsku podršku Lokalne samouprave Općine Bač i Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice. Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Anja Savadinović**

IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Goran Kovačić*, Sonta

IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram rukomet

VOLIM: vožnju biciklom, čokoladu, sladoled, recitiranje, igrati nogomet i motore

NE VOLIM: laž, neiskrenost, nefer sportsku borbu

U SLOBODNO VRIJEME: šetam se i družim

NAJ PREDMET: srpski i hrvatski jezik i tjelesno

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: vozačica motornih vozila

Too Tóth optika

DR. TÓTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-149-2022.pdf.

- Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*.
- Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

O prezimenima bačkih Hrvata (X.)

Piše: Vladimir Nimčević

Bukvić

Bukvić spada u možda najkarakterističnija prezimena bačkih Hrvata. Najzastupljenije je u Subotici, gdje postoji više obitelji koje ga nose. Radi jednostavnosti, kao primjer poslužiti će linija **Ivana Bukvića** (1906. – 1946.), policijskog komesara u Subotici. **Lajčo Klajn** u svojoj knjizi *Genocid i kazna: na sjeveru okupirane Jugoslavije: 1941. – 1945.* (1991.) piše na temelju komunističkog tiska i dokumentacije kako je Bukvić još prije ulaska mađarskih postrojbi u Suboticu »špijunirao u korist Mađarske«. Dodaje: »On je u gradu bio jedini među bivšim jugoslavenskim policajcima koji nije bio razoružan. Od prvoga dana okupacije bio je u službi

okupatorske policije. Bio je unaprijed obaviješten o datumu ulaska **Horthyevih** okupacijskih postrojbi. Bukvić je 11. travnja 1941. godine u društvu svojih istomišljenika izašao na granicu, noseći mađarsku i bijelu zastavu i s radošću pozdravio mađarske domobrane». U nastavku opisuje njegovu suradnju s okupacijskim tijelima vlasti.

Klajnovi navodi su po svemu sudeći točni. Međutim, postoji jedna druga dimenzija sagledavanja kompleksne ličnosti Ivana Bukvića i ostalih njemu sličnih »bunjevačkih« prvaka **Marka Jurića**, **Lojzije Knapca**, **Lojzije Vujkovića Bukvina**, **Mije Mandića** iz Subotice, te **Franje** i **Ivana Bošnjaka**, **Stipana** i **Aleksandra Stolišića** iz Sombora, koji su se 1941. stavili na raspoloženje okupacijskim vlastima. Ova dimenzija je u srbijanskoj publicistici i znanosti često zanemarivana »iz stilskih razloga«, jer se išlo za tim da se ostavi dojam kako su za sve nesreće i nevolje u Subotici krivi samo Bunjevci-Hrvati, dok su »Bunjevci« primjer ispravnosti i čestitosti. Bukvić se za okolnost da se zetkao na odgovornom položaju s kojeg je mogao slati podatke pod oznakom »povjerljivo« mađarskim informativnim centrima imao zahvaliti upravo radikalskim i »državotvornim« elementima (SPC, razna društva, učitelji, nastavnici, profesori itd.). Samo uz njihov glasan ili prešutni pristanak je mogao jedan »Bunjevac« dobiti u Subotici tako visok položaj, koji je osim brojnih odgovornosti uključivao i pristup povjerljivim informacija-

ma. Svi ostali Bunjevci koji su »mislili svojom glavom«, posebice oni koji su ideološki pripadali ili nagnjili pokretu **Blaška Rajića** i **Ljudevita Budanovića** dekvificirani su kod izbora u startu kao nepouzdan. Paradoksalno, kod selekcije srpski činovnici su radije birali mađarone za svoje suradnike, koji su ih, kad je odnio vrag šalu, prvom zgodnom prilikom ostavili na cjedilu. To je bio slučaj i s Ivanom Bukvićem, čija genealogija je zanimljiva, jer svjedoči da je potekao od jednog od najuglednijih subotičkih Hrvata prve polovice 18. stoljeća, **Ilije Bukvića**, koji je 1743. dobio plemstvo.

Genealogija

Ilija Bukvić bio je senator prvog senata povlaštenog karmalnog trgovišta Szent Maria (Subotica) 1743. Imao je velikih zasluga iz vremena Potiske vojne krajine i uživao veliki ugled u narodu. Imao je mnogo lanaca zemlje. Rođen je 20. III. 1698. u Subotici, a umro je 19. IX. 1744. Oženio je **Mariju Magdalenu Francišković**. Podatak o njihovom vjenčanju nije sačuvan, jer su se prve matične knjige vjenčanih počele voditi tek od 1719. Međutim, već 1719. zabilježeno je da je rođen **Luka**, sin Ilije i Magdalene. Ovaj, čini se, sin prvijenac dobio je s ocem plemstvo 1743. Ilija je imao još nekoliko muške djece, ali oni, začudo, nisu naslijedili plemeniti status. Dana 5. XII. 1728. rođen je **Nikola Bukvić**, koji se 14. XI. 1756. oženio **Ružom Zelić**. Plod tog braka jest istoimeni sin, **Nikola** (2. VIII. 1765.), koji se 24. XI. 1784. oženio **Marijom Tumbasović**. Njihov sin **Jakov** (3. V. 1793.) je 7. XI. 1810. oženio **Stanu**, kćerku **Luke Vujkovića** i **Katarine Jaramazović**. Iz ovog braka rođen je **Blaško** (26. I. 1815.), koji je 12. XII. 1834. oženio **Mariju Peić Gavran**. Par je dobio sina **Kazimira** (9. I. 1842.), koji se vjenčao 25. I. 1869. Magdalenom, kćerkom **Antuna Pinterovog** i **Julijane Labanov**. Već 7. VII. 1872. rođen je **Jakov**, Ivanov otac, koji je 10. X. 1897. vjenčao Ivanovu majku **Mariju Evetović**.

Slučaj Bukvić

Ivan Bukvić se također oženio. Njegova supruga je bila **Matilka Meznerić**, koju su zvali **Bebica**. Zaručio ju je 10. VII. 1931. **Bebica** je vjerojatno dolazila iz iste obitelji, koja je dala **Franju** i **Đenu Meznerića**, oca prosvjetnog radnika i sina odvjetnika, koji su se istaknuli na polju asimilacije Hrvata u Subotici. Đeno je čak 1938. objavio knjigu o Bunjevcima (*Bunjevácok*), gdje tvrdi kako oni potječu ne od Slavena nego od Normana. Nisu rasvijetljene sve pojedinosti u vezi s biografijom Ivana Bukvića. Poznato je da je sredinom 1930-ih bio policijski nadzornik u Subotici. Njegov slučaj je slika i prilika poslovanja subotičke policije, koja je, paradoksalno, i bez njega bila rasadnik povjerljivih informacija, koje su se slijevale u Segedin i druge centre mađarskih obavještajnih službi. Bukvić je platio za svoje nedjelo smrtnom kaznom. Ubijen je 2. VIII. 1946.

Hana Arapović, stolnotenisačica

Željela bih dobro odigrati na Europskom prvenstvu

Završne pripreme za Europsko juniorsko i kadetsko prvenstvo, kojemu će od 6. srpnja Beograd biti domaćin, reprezentativna selekcija Hrvatske sprovela je u Subotici. Prigodom posjeta subotičkom Stolnoteniskom centru, na ljubazni poziv glavnog trenera STK *Spartak Infostud* **Mirka Gavrilovića**, zabilježili smo kraći razgovor s najboljom hrvatskom juniorkom i aktualnom seniorskom državnom prvakinja **Hanom Arapović**.

Uz čestitke za naslove državne prvakinja u juniorskoj i seniorskoj konkurenciji slijedi odmah i pitanje: što seniorski naslov znači za jednu mladu igračicu?

Moram priznati kako je osvajanje naslova u seniorskoj kategoriji za mene bilo svojevrsno iznenađenje, jer nisam baš to očekivala na početku natjecanja. Dobro sam odigrala turnir i, na koncu, isplatio se uloženi trud i napor.

Nekoliko dana ste proveli u Subotici, trenirajući skupa s reprezentacijom domaćina. Kakvi su dojmovi završnog dijela pripreme za Europski šampionat?

Treninzi su dobri, upravo onakvi kakvi nam trebaju. Radi se »preko servisa« i situacijskih trenutaka u igri. Istina, malo je vruće u dvorani, ali ljeto je... Generalno gledano sve je u redu, jer se u sat i pol izdrži sve.

Kako bi, u najkraćem, opisala sebe kao stolnotenisačicu?

Volim igrati ofenzivno, napadati svoje protivnice. Volim kada sam ja u aktivni. Bekhend je definitivno moj najjači udarac, a osobito volim igrati paralele. Također, preferiram nadigravanje sa svojim rivalkama, jer ne igram stolni tenis na snagu nego na tehniku.

Donedavno si igrala u Austriji, a sada si članica jedne njemačke ekipe. Kako izgleda život jedne mlade sportašice, već tako zarana u inozemstvu?

Već sam se navikla. Bilo mi je dobro u Austriji, ali u Njemačkoj je mnogo jača igračka sredina i to je bio glavni razlog za selidbu. Klub je super, kao i igračice s kojima zajedno treniram i nastupam, a trener je odličan što mi otvara mnogo prostora za daljnje napredovanje.

Na koncu ovog kratkog razgovora, pred nastupajućim treningom, slijedi i posljednje pitanje: što bi, pored naravno predstojećeg Europskog prvenstva, bio tvoj glavni cilj ove sezone?

Prvo, dobro odigrati u Beogradu na Europskom šampionatu, a drugo možda obraniti naslov seniorske prvakinja Hrvatske i dobro odigrati sve ligaške susrete u Njemačkoj.

D. P.

Darko Arapović, izbornik

Hrvatsku reprezentaciju na pripremama u Subotici predvodio je izbornik i Hanin otac **Darko Arapović**.

Naš dolazak u Suboticu je plod naše razvijene suradnje s domaćinima iz Stolnoteniskog saveza Srbije i mogu reći kako se ugodno osjećamo i dobro radimo u sklopu završnih priprema za Europsko juniorsko i kadetsko prvenstvo koje se od 6. do 15. srpnja održava u Beogradu. Dok sam bio seniorski izbornik, često sam dolazio u Novi Sad, a sada sam prvi puta u Subotici i moram kazati kako sam jako zadovoljan uvjetima za rad. Glede predstojećeg Eura trudim se da članovima i članicama reprezentacije ne namećem nikakav pritisak, jer mi možemo utjecati na pripremu i trening a sve drugo nosi taj dan kada će nastupiti.

A kako je biti izbornik svojoj kćeri?

Iskreno govoreći to je jako komplicirano, jer se miješaju subjektivni i objektivni momenti i o tome bih zbilja mogao pričati danima. U posljednje vrijeme mi u tome puno pomaže jedan vrsni sportski psiholog, koji je svojevrjemenom radio i s **Tamarom Boroš** i **Zoranom Primorcem**, i osjećam golemo olakšanje jer je on preuzeo jedan dio tog zahtjevnog posla. A sve drugo ide po svome, jer sam se postupno bio saživio s tom dvostrukom ulogom i nastojimo imati odličan profesionalni i privatni odnos, bez obzira što se to ponekad miješa.

TENIS**Solidan nastup u Wimbledonu**

Najbolja hrvatska tenisačica **Petra Martić** izborila je plasman u osminu finala pojedinačne ženske konkurencije, a par **Mate Pačić/Nikola Mektić** (do zaključenja ovog teksta) stigao je do četvrtfinala igre muških parova na ovogodišnjem Wimbledonu. **Marin Čilić** je zbog korone bio primoran odustati od natjecanja u pojedinačnoj konkurenciji.

NOGOMET**Hrvatski superkup**

U subotu, 9. srpnja, od 20 sati na Maksimiru, susretom Hrvatskog superkupa između prvaka *Dinamo* i osvajača kupa *Hajduka* započinje nova nogometna sezona. Nakon odrađenih priprema, obje momčadi pretendiraju osvajanje prvoga trofeja u nogometnom izdanju 2022./23. i najbolji mogući start pred prvenstvo i međunarodne nastupe u kvalifikacijama za Ligu prvaka i Konferencijsku ligu.

GRAD SUBOTICA
GRADSKA UPRAVA
TAJNIŠTVO ZA GRAĐEVINARSTVO

U skladu s člankom 45a. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021)

oglašava

RANI JAVNI UVID
POVODOM IZRADE
PLANA GENERALNE REGULACIJE VIII. ZA ZONE ŽELJEZNIČKO
NASELJE I MAKOVA SEDMICA I DIO ZONE MALI RADANOVAC

Odluka o izradi navedenog plana je objavljena u *Službenom listu Grada Subotice*, broj 17/2022.

Rani javni uvid bit će održan u trajanju od 15 dana, od 11. do 25. srpnja 2022. godine radnim danima od 8 do 12 sati, u Gradskoj upravi Subotice, Trg slobode 1, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, ured br. 204.

Tajništvo za građevinarstvo, kao nositelj izrade navedenog plana, organizira rani javni uvid u cilju upoznavanja javnosti s općim ciljevima i svrhom izrade navedenog plana, mogućim rješenjima za razvoj prostornih cjelina, mogućim rješenjima za urbanu obnovu, kao i efektima planiranja.

Pozivaju se Tijela, organizacije i javna poduzeća koji su ovlašteni utvrditi uvjete za zaštitu i uređenje prostora i izgradnju objekata da daju mišljenje u pogledu uvjeta i neophodnog opsega i stupnja procjene utjecaja na životni okoliš.

Pravne i fizičke osobe mogu dostaviti primjedbe i sugestije u pisanoj formi Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), Trg slobode 1, od 11. do 25. srpnja 2022. godine.

Primjedbe i sugestije pravnih i fizičkih osoba koje evidentira nositelj izrade mogu utjecati na planska rješenja.

Tajnica, Melinda Nagy Kiserős, master građ.ing.

POGLED S TRIBINA**Nedjelja**

S velikim iščekivanjem je hrvatska sportska javnost dočekala prošlu nedjelju, jer dva nekada trofejna nacionalna sporta bila su u žiži interesiranja. Isprva, u rano poslijepodne vaterpolisti su se borili za broncu protiv Grčke u »malom finalu«. Nažalost, sjaj pobjede protiv Srbije u četvrtfinalu postupno je blijedio, prvo porazom u polufinalu protiv Španjolske (5:10), a potom i novim neuspjehom protiv Grka (7:9). Medalja je ostala pusti san, ali ne treba očajavati jer Hrvatska je u Mađarskoj zaigrala s osam debitanta i izbornik **Ivica Tucak** je krenuo u stvaranje nove momčadi koja bi trebala svoje prave vrijednosti pokazati na predstojećem Europskom prvenstvu koje će se u rujnu igrati u Splitu.

Na drugoj sportskoj strani, onoj košarkaškoj, stvarno je vrijeme za duboke rezove i stvaranje nove reprezentacije koja se neće rezultatski blamirati i rezultatski posr-

tati protiv momčadi iz debele europske sredine. Jer kako drugačije opisati i pojasniti debakl u kvalifikacijskoj skupini za odlazak na Svjetsko prvenstvo 2023. godine, u kojoj su nasljednici nekadašnjih olimpijskih viceprvaka završili posljednji iza Finske, Slovenije i Švedske. A za prolaz u nastavak kvalifikacija, u kojima, ruku na srce, ne bi imali praktično nikakvih šansi zbog lošijih prethodnih rezultata i prijenosa bodova, trebala im je samo pobjeda doma protiv Finske. I to su izgubili (79:81) i zakovali se na dno skupine iz koje je čak tri momčadi nastavljalo kvalifikacijski ciklus. Momčad za koju su igrali i NBA igrači (**Bogdanović, Zubac**) i europska klasa poput **Hezonje** i **Žižića**, morala je, u krajnjem slučaju, barem slaviti u jednom od dva susreta. A nije. Doživljen je potpuni brodolom na gostovanju protiv Slovenije (69:97), a definitivni slom dogodio se doma protiv Finaca. U kom smjeru ide hrvatska reprezentativna košarka to stvarno više nitko sa sigurnošću ne može reći...

D. P.

Narodne poslovice

- * Bit će nam bolje kad mi budemo bolji.
- * Dok god ima mraka, bit će i svanuća.
- * Ne slušajte što govore, već gledajte što rade.

Vicevi, šale...

Muž: Previše si nervozna, opusti se, idi do hladnjaka i uzmi pivo.

Žena: Ali ja ne pijem pivo!

Muž: Tko kaže da je za tebe?

Krumpir je jedna od namirnica koja savršeno pomaže u skidanju kila. Samo, treba ga okopavati, a ne jesti.

Mudrolije

- * S obućom i ljudima ti je isto – ako te stežu i zadaju bol, znači da nisu tvoja veličina.
- * Pitali su mudraca: Što je to ljutnja? Odgovorio je: To je kazna koju dajemo sebi za tuđu grešku.
- * Plašljiv čovjek se prepadne prije opasnosti, kukavica dok opasnost traje, a hrabar kad ona prođe.

Vremeplov – iz naše arhive

Vezovi, Šokci iz Bačke, 2010.

Iz Ivković šora

Zora

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, ja se probudio rano kugod vištac pa kodorgujem po avliji. Šta mož drugo, ne smim kovat i lupat a ni zujit jel ću probudit komšiluk, a i ne fali mi kako svađanje, božem prosti. Smijte se vi, al to se sad lako mož trevit. Sav svit je taki nikaki, rondzav, živčan; svakom svašta smeta, a kandar se to sve odozgor nama nadotaljava. Komegod cigurno pasira da je svit nerozan. A kako i ne bi kad nam stalno divane o ratovima, bolama i svemu dižu cinu. Jeto, na priliku, sad drva dvanajst iljada! Kake, molim vas, kažite vi meni imadu veze naša srbijanska drva s ratom u Ukrajini jal šta ti ja znam di? Pa šećer poskupio, a i nema ga nigdi. Ta kugod da je ta šećerna ripa rasla u Rusiji, a ode kod nas je bilo koliko ti Bog oće. A i šećerana ima još od stari vrimenta u svakoj varoši. Doduše, jest da su i velikaši pokupovali za jedan dinar, divanili su ondak da su zato take jeptine što imadu zdravo tušta duga pa oni moraje to vraćat. Al, čeljadi moja, virujte vi meni: to je bio divan za malu dicu i one nesvaćene. Kad je još mlina i šećerana, pa i uljara imala duga da ga nije mogla vratit dok pucneš prstima? Nikad, virujte vi vašem Braniši. No, kako se trevilo da se trevilo al za naš svit triba da ima svega i svačeg jel dosta sramota da ode nema a da ranimo Evropu. Kad se znadu falit i ucinjivat so tim prijemom, ondak nek znadu i sami sebe naranit. Ta, ovaj naš region okolo Subatice, Sombora i Topole mož izranit čitavu Srbiju a mi plaćamo najskuplju cinu. Najveći porez je ode. Ako vako nastave, neće borme valjat. Svit će se pobunit, pa šta smo onda nagazdovali? Moj pokojni baćo je uvik divanio da ne triba bit zdravo lakum i ne trčat za novci već prvo svojoj čeljadi pripravit. Al ovi naši s vrva se kandar baš tog ne drže neg gledaje kako napunit buđelare. Vidim i kod nas u varoši bila nika velika buna. Veli mi jedan pajdaš što živi na Kelebiji pod šumom da nije smio ić ni po avliji koliko se grajilo, a borme i pucalo. I ja sam vidio u vistima da je bilo i mrtvi. Jeto, čeljadi, šta se sve trevlja pod ovom Božijom šepicom. Ta ode kod nas je uvik bilo mirno, vridno i radno. Al, jeto, došli kojikaki netribaši iz cilog svita pa oma nereda. S takima se, gospodo, mora fajin oštrije. Nema tu mile lale. Ne smiju se oni šetat svudank. Kad su već pobigli sa svojeg ognjišta, ondak tribaju bit srićni što su imali di doć i poštivat onog ko ji rani. Vidio sam ja i ode u Ivković šoru kad su nailazili. Sve glede bisno ispod sebe na svit. No, imali smo mi to. Tamo digod sedamdeseti su i naše komšije bižali vamo. Mi i dočekali i naranili, držali kugod malo vode na dlanu, dali njim legitimacije a oni sad opravili niku državu i pljuju na nas na sva zvona. Dobro je kazo moj dida da su dobar i blendav braća rođena. Raniš kera, a on te ugrize. No, dosta je bilo politiziranja. Jeto, sam sam na se bisan. Sto puta sam divanio kako neću više politizirat, a uvik me nanese andrak. Jeto, samo još ovaj put, čeljadi. Od sad ću samo divanit od traktora, njiva, vršidbe... Idem namirit, već je svanilo. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Vrućine

Piše: Željko Šeremešić

Fala dragom Bogu škola prošla, al vrućine došle. Probudim se ujutru mal kasnije, vidim dada već došo iz atara i čujem kako divani majki kako atar gori, suvo da suvlje ne može bit. Sidaj na biciglu i pravac na kanal. Skoro mi mrak uvalio na kanalu. Umoran sam bome, voda mi izvukla a sunce spržilo, al makar na silu okrećem pedale. Nikad stić. Već iz daleka vidim baka Janju i druge na klupčić. Bacam biciglu u stranu, trčim navući suve gaće i košulju i žurim na klupčicu. Čujem molju se ko za kišu. Ka' su završile, baka Janja mi objašnjava kako se one više ne mogu it kod sv. Ivana moljit za kišu, noge je tako daleko ne nosu a nema je ko odnet i vratit pa eto one se na klupčice molju. I tako ope baka Janja kreće s divanem, sade od vrućine. Kaže da ovake vrućine ne pamti skoro i da su niki dan bili kod nji nikaki majstori pa su pometali nikake škatulje na zidove. A te škatulje bome dušu ladno, vala bi i špricer oladile. Pa će na na to: »Sve to lipo, al ja kad sam se sutra ujutru probudila, pa šta ujutru, već naveče sam ositila. Mene uvalilo u vratu i ruke a i glava ko da mi ni kako triba. Čeljadi moja, nema take ladovine i promaje što te škatulje koje kako čujem zovu klime možu napraviti. I evo ja već par dana bižim po kuće od ti klima a još mi drži u vratu i ruke. Što j' najgore, čeljadi moja, na kraju su mi rekli da nje mož nadesit pa da ti bude ladno koliko ti triba al ja se u to ne razumim«. Na to će baka Manda sva iznenadita: »Ju-ju-ju, ta i kod nas niki dan pometali te škatulje. Ni to da idu po selu pa među po kućama već koliko čujem to triba papreno platit«. Kaže da j' sve to lipo, al da j' morala vala sto put slušat, gledat od dice kako se palju, gasu, nadešavu te škatulje i još na kraju ni ni naučila. Sva će zabrinuta: »Jest-jest, mi bižimo od vrućine. A kako da naš atar pobigne od vrućine? Ko njemu klimu da metne«. Kaže da j' čula da su kukuruzi ufitaljili, cuncukret već žuti, soja sirota ni do kolina a diteljina sva spurita. »Atar gleda u nebo, vapi za kišom a sa neba sam vrućine. Ta, čeljadi, atar će nam izgorit. Šta tu kogod, pa makar dragi Bog, ni izmislio šta god protiv vrućine. Kake sve čeljad ni izmisli la ludorije al protiv vrućine u ataru ništa«, sva ko bisna će. E, sa' će, vidim šta god strina Evča kazat. Ja ju zovem al da niko ne zna Evča od politike. Kaže da vrućine još nisu stigle na red u politike. Da će se cigurno za koji dan sastat vlast pa će i vrućine nadesit, da je ne bude. E, ka ju onda baka Tonka poklopila: »Evča moja, šta i kako divaniš, pa oko sela imamo četir vode, veća do veće, sve skoro kroz atar idu ako ni nuz atar, da ne nabrajam. Pa šta nisu doveli do sade u atar vodu, na svaku njivu, pa i vrućine ne bi škodile tako. Triba tu radit i pravoga študirat a ni politizirat«. Na to će sva snuždita baka Marica: »Eto, Evča draga, još sam da nam politika kaže da nam i ni vruće, da nam se sam čini da j' vruće, da nam lipa ladovina, a još ako nam kaže da ćemo od atara svega imat pa da će i jeftino bit, onda ću sade reć da ja više ne znam šta j' gorje za nas, ova vrućina jel ova naša politika«. Vidim noć će, komarci krenili bost pa ću ne čekajuć: »Eto, ja mislim da onima što imu novaca ne smeta ni vrućina nit da atar izgori. A ko ima novaca to svi znamo«. Trčeć kući čo sam kako baka Janja viče: »Marne, kad narasteš tebe ćemo u politiku da se boriš protiv vrućine«.

U NEKOLIKO SLIKA

Ljetni oratorij

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člana 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za dopunu sadržaja i proširenje kapaciteta unutar postojećeg proizvodnog kompleksa, dogradnjom postrojenja i objekata na k. p. br. 4550/2, 8860 i 982 K. O. Čantavir
(naručitelj projekta – „Gebi” d.o.o. PO Čantavir)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 14. do 20. srpnja 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 14. do 20. srpnja 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku će biti dostavljene Komisiji za planove.

Tajnica, Melinda Nagy Kiserős, master građ. ing.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člana 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

Urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju stanice za opskrbu gorivom i samouslužne autopraone na k. p. br. 18970/1 K. O. Novi grad u Subotici
(naručitelj projekta – „Visinski radnici” d.o.o. Subotica)

Zainteresirane pravna i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 14. do 20. srpnja 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9) od 14. do 20. srpnja 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku će biti dostavljene Komisiji za planove.

Tajnica, Melinda Nagy Kiserős, master građ. ing.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člana 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju poslovno-stambenog kompleksa, dogradnjom na k. p. br. 1690/3, K. O. Palić u zoni banjskog turizma
(naručitelj projekta – Slobodan Jaramazović)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 14. do 20. srpnja 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 14. do 20. srpnja 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku će biti dostavljene Komisiji za planove.

Tajnica, Melinda Nagy Kiserős, master građ. ing.

Dužijanica 2022. – predstojeći programi

Subota, 9. srpnja – *Takmičenje risara* – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 6,30 sati

Jedna od najvećih manifestacija koja se održava u sklopu programa *Dužijanice* je *Takmičenje risara*. Protokom etnografskim sadržajem u duhu natjecanja prikazuje nekadašnji način košenja žita. Takmičenje će kao i prijašnjih godina biti održano na njivi pokraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, a kako je najavljeno na konferenciji za medije očekuje se oko 22 risarska para s područja Vojvodine, iz Bosne i Hercegovine te Hrvatske i Mađarske. Domaćini ovogodišnjeg natjecanja bit će **Jasna i Antun Kujundžić** iz Subotice. Po riječima direktora UBH *Dužijanica* **Marinka Piukovića**, ova manifestacija je jedinstveni prikaz i simulacija rada od risa do vršidbe na starim strojevima, a osim navedenoga posjetiteljima se nudi i gastronomska ponuda. Tako će prvo za goste i risare, pa zatim i za sve posjetitelje biti pripremljen *risarski ručak* koji podrazumijeva, domaću slaninu, kruh, *kiselnu*

(kiselo mlijeko) i crni luk. Osim toga bit će i natjecanje u kuhanju tarane, koja će se po skromnim cijenama moći kupiti, kao i friški *fanki* (krafne). Organizatori pozivaju sugrađane da dođu i vide što sve nudi ova manifestacija, a tko će od natjecatelja zauzeti prva tri mjesta ovisit će o brzini rada, visini pokošenog žita, vezivanju snoplja, sadivanju krstina, urednosti parcele...

Nedjelja, 10. srpnja – *Dužijanica* u Žedniku – crkva sv. Marka Evanđelista, 10 sati

Subota, 16. srpnja – Natjecanje u pucanju bičevima – njiva kraj crkve sv. Josipa Radnika u Đurđinu, 18 sati

Nedjelja, 17. srpnja – *Dužijanica* u Tavankutu – crkva Presvetog Srca Isusova, 10,30 sati

Petak, 22. srpnja – *Dužijanica* u Novom Sadu – Akademija i otvorenje izložbe, Spomen kuća bana Jelačića, Petrovaradin, 19 sati.

Subota, 23. srpnja – *Dužijanica* u Novom Sadu – koncert folklornih skupina, Trg republike, Novi Sad, 20 sati

Nedjelja, 24. srpnja – *Dužijanica* u Novom Sadu – svečano euharistijsko slavlje, crkva Imena Marijinog, Novi Sad, 10 sati

– svečana povorka kroz grad – predaja kruha gradonačelniku, Trg republike, Novi Sad, 10.30 sati.

Ž. V.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/2009, 81/2009 - ispr., 64/2010 - odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - odluka US, 50/2013 - odluka US, 98/2013 - odluka US, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - dr. zakon, 9/2020 i 52/2021) i člana 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019) Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju poslovno-stambenog objekta na k. p. br. 3868, 3869/1 i 3867/2 K. O. Novi grad u Subotici
(naručilac projekta – "Dunav Coop" d.o.o. Subotica)
Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o Urbanističkom projektu od 14. do

20. srpnja 2022. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenoj internet stranici Grada Subotice www.subotica.rs u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je Javno poduzeće za upravljanje cestama, urbanističko planiranje i stanovanje, Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 14. do 20. srpnja 2022. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku će biti dostavljene Komisiji za planove.

Tajnica, Melinda Nagy Kiserős, master građ. ing.

Scenografija za knjigu

Rajski otok

Često mi ljudi govore da bih trebala više pisati, a u posljednje vrijeme dobivam prijedloge da napišem knjigu. Priznajem, nije da nisam maštala o tome, ali za mene je to uvijek bilo nešto veliko, u svakom smislu. A pod knjigom sam nekako mislila na roman. I kako mi je ideja postajala sve kompliciranija u glavi, prija-

telj mi je predložio da pišem crtice. I tako, par mjeseci kasnije, nemam ideju samo o crticama, nego i o dječjoj slikovnici. Ali svi ćemo morati biti malo strpljiviji.

Zapravo sam željela pisati o tome kako, kada se zamislim kao spisateljica, uvijek zamišljam sebe kako pišem u kući na oceanu ili moru i pijem dobro vino dok pišem. Portugal mi je već dugo u mislima, u takvim scenama, ali jučer sam dobila razglednicu s Mauricijusa i sigurna sam da bi se uklopio u scenografiju.

Mauricijus je otočna država u Indijskom oceanu, poznata po svojim plažama, lagunama i grebenima. Planinska unutrašnjost uključuje Nacionalni park Black River Gorges, s prašumama, slapovima, pješačkim stazama i divljim životinjama poput leteće lisice. Glavni grad Port Louis ima lokacije kao što su konjska staza Champs de Mars, plantažna kuća Eureka i botanički vrt Sir Seevoosagur Ramgoolam iz 18. stoljeća.

Najpoznatiji izbori

Pravilo istraživanja nepopularnih mjesta u ovom slučaju pada u zaborav. Mauricijus je previše zabavan i

njegove glavne atrakcije su dovoljno divlje i primamljive da ih ne smijemo propustiti i zato je pravac Black River Gorges.

Nacionalni park Black River Gorges najveća je zaštićena šuma na Mauricijusu. Nudi preko 50 km veličanstvenih, ali izazovnih pješačkih staza. Ovo je najbolji način da uđete u duboku prirodu Mauricijusa, bilo da više volite naporan uspon na najviši vrh ili nježnije lutanje šumom. Očaravajuće, divlje prostranstvo guste šume dom je za preko 300 vrsta cvjetnica i 9 vrsta ptica jedinstvenih za Mauricijus, uključujući poznatog ružičastog goluba, koji se vrlo postupno vraća s ruba izumiranja.

Dok nastavljate istraživati, pronaći ćete očaravajuće slapove, posebno Aleksandrove slapove, netaknute rijeke, mjesta za piknik, široke kanjone i dramatične planinske lance, koji stvaraju panoramski pogled.

Zanimljivosti

Iako je Mauricijus poznat po proizvodnji šećera, na ovom otoku dobro ide i proizvodnja ruma, pa je česta turistička ponuda posjetiti neku od poznatih destilerija uz kušanje svjetski poznatog ruma.

A što se kušanja tiče, ne treba odoljeti ni čajevima. Koliko je Mauricijus poznat i ozbiljan kada su čajevi u pitanju, svjedoči Ruta čaja. Bois Cheri, kao najstarija plantaža čaja na otoku, privlači najviše turista. Ova plantaža se nalazi uz Rutu čaja i na njoj se uzgajaju mnoge vrste poznatog mauricijanskog čaja.

Susreti s dupinima i kitovima zajamčeni su na otoku, jer je Mauricijus dom nekih od najspektakularnijih stvorenja na svijetu. Na primjer, usred prašume možete uživati gledajući divovske kornjače i krokodile.

Flic en Flac, Port Louis, Domen de L'Etual, oboje-

ne dine Chamarel, Deer Island samo su neka od zvučnih imena presimpatičnih i vrlo atraktivnih mjesta za posjetiti. Ako i vi, kao i većina, idete na Mauricijus na medeni mjesec, onda se držite popularnih plaža i samo se razmazite. Bit će vremena za obilaskе.

Gorana Koporan

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

* Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje

* Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22

VOJVODANSKA BANKA

AD MS FIL. SUBOTICA

IBAN: RS35325960160000218862

NIU Hrvatska riječ,

Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:

NIU »Hrvatska riječ«,

Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

Uplatu izvršiti na broj žiro računa
325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
Hvala na razumijevanju.

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

TAKMIČENJE RISARA

DUŽIJANCA

TAKMIČENJE
RISARA

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“ želi sačuvati, njegovati i unaprijedivati predivan i prastari običaj Dužijance. Jedan od sastavnih i važnih dijelova toga običaja je i Takmičenje risara. Ta manifestacija prokšana je etnografskim sadržajem i takmičarskog je karaktera. Obuhvaća rad na tradicionalan, kadodasnji način - od risa do vršidbe.

PROGRAM I SATNICA:

- 6:00 – Okupljanje risara
- 6:30 – Izlazak risara na njivu
- 6:45 – Smotra risara
- 7:00 – Pletenje uža
- 7:25 – Doček gostiju na njivi
- 8:00 – Risarski ručak na njivi
- 9:00 – Početak takmičenja risara
- 10:00 – 12:00 – Priказ rada na stariim mašinama i vršalici
- 11:00 – Proglašenje pobjednika u kuvanju tarane
- 11:30 – Dječje igre na stumjki „Kasalsica“
- 11:40 – Folklorni nastup
- 12:00 – Proglašenje pobjednika Takmičenja risara, uručivanje nagrada i zahvalnica
- 12:30 – Užna za goste i risare

ORGANIZATOR:

Udruga bunjevačkih Hrvata „Dužijanca“
predsjednik, mons.dr. Anđelija Anšić
direktor, Martinko Prizković

MANIFESTACIJU PODUPRILI:

Grad Subotica,

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske,

Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice,

Pokrajinsko tajništvo za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo.

DURBIN

9.7.2022